

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

26 Ekim 2011 Çarşamba

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU

GÖRÜŐME TUTANAKLARI

26 Ekim 2011 arőamba

----0----

K O N U

Sayfa

Ülkemizin enerji politikası ve enerji nakil
koridorlarıyla ilgili sunum

1:34

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM

1:34

Büyükelçi Mehmet GÜCÜK (Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)	2, 31:33, 34
Sefa Sadık AYTEKİN (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)	2:3, 24:28, 30:31
Süleyman Mumin BULUT (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Temsilcisi)	3:12
Ercan KILINÇKIRAN (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Temsilcisi)	12:16
Sinan OĞAN (İğdır)	16, 17:19, 20, 21:22, 25, 28, 29:30, 32
Ali Rıza ALABOYUN (Aksaray)	16:17,28:29, 30
Mehmet Ali EDİBOĞLU (Hatay)	19, 28
Osman Taney KORUTÜRK (İstanbul)	19:20, 34
Aytuğ ATICI (Mersin)	20:21
Hasan KARAL (Rize)	21:22
İdris BAL (Kütahya)	22, 28

İsmail SAFİ
Tunca TOSKAY

(İstanbul)
(Antalya)

22:23
23

Açılma Saati: 11.05
Kapanma Saati: 13.04

26 Ekim 2011 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.05

BAŞKAN: Volkan BOZKIR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Muhammed ÇETİN (İstanbul)

SÖZCÜ: Osman Aşkın BAK (İstanbul)

KÂTİP: Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin)

-----0-----

BAŞKAN – İyi günler sayın milletvekilleri.

Toplantı yeter sayımız vardır. Dışışleri Komisyonunun 24'üncü Yasama Dönemi İkinci Yasama Yılı 6'ncı Toplantısını açıyorum.

Toplantıya geçmeden önce, Van depreminde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum, yakınlarına başsağlığı diliyorum, yaralıların da acil şifa bulmasını komisyonumuz adına temenni ediyorum.

Bugün enerji gündemli bir toplantı gerçekleştireceğiz. Gündemimizde gerçekten önemli anlaşmalar mevcut. Ülkemizin çıkarlarını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan bu sözleşmeleri ele almadan önce, Dışışleri Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı temsilcileri tarafından genel olarak ülkemizin enerji politikası ve özel olarak da enerji nakil koridorlarıyla ilgili bir sunum yapılacaktır.

Toplantının ikinci kısmında enerjiyle ilgili uluslararası anlaşmaları görüşmeyi planlıyoruz. BOTAŞ, TPAO ve TEİAŞ yöneticileri de aramızda bulunuyorlar.

Gündemin son sırasında ise hükümlerini Türkiye Atom Enerji Kurumunun yürüteceği ve nükleer enerji alanında Ürdün ile yapılan bir anlaşma mevcuttur.

İlerleyen günlerde sınıraşan sular konusunda da ilgili bakanlık ve kuruluşlarımızla benzer şekilde bir brifingli bir toplantı yapmayı planlıyoruz.

Komisyon üyelerimizden söz almak isteyen varsa söz vereceğim yoksa basınımıza teşekkür edeceğim.

Teşekkür ediyorum sayın basın mensupları.

23'üncü Yasama Döneminde, Dışışleri Komisyonu, 16 Mart 2011 tarihinde bugün yapılacak sunumlara benzer bir brifing almıştı ancak gerek Meclisimizin gerek komisyonumuzun üyelerinde değişiklikler oldu. Yeni yasama döneminde yeni üyelerimizin de yararlanabileceği düşüncesiyle, komisyon olarak, bu konuyla ilgili olarak ülkemizin enerji politikası ve enerji nakil koridoru

konusunda detaylı bir sunum talep ettik. Komisyon olarak bu sunumlardan yararlanacağımızı ümit ediyorum.

İlk sözü Dışışleri Bakanlığı temsilcisine vermek istiyorum. Bunu takiben de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının sunumunu dinleyeceğiz.

Buyurun Sayın Büyükelçi Gücük.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ MEHMET GÜCÜK – Teşekkürler Sayın Başkan.

Az önce ifade buyurduğunuz üzere, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımız ile bağlı kurum ve kuruluşları, sayın komisyon üyelerine enerji politikamızla ilgili son durum hakkında bir genel sunumda bulunacaklar. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Sayın Sefa Aytekin bu konuda gerekli açıklamaları yapacak.

BAŞKAN – Sayın Aytekin, buyurun.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; hepinizin şahsında yüce Meclisimizi saygıyla selamlıyoruz.

Bugün enerji alanında bir dizi anlaşma ve protokolün onaylanması, komisyona sunulması noktasında burada bulunuyoruz. Bu vesileyle ülkemizin enerji politikaları ve transit petrol ve gaz taşımacılığı noktasında iki önemli sunuş yapacağız. Bu noktada dün İzmir’de Sayın Başbakan ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev huzurunda imzalanan Şahdeniz Faz II gazının Türkiye’ye ve Türkiye üzerinden de Avrupa’ya ulaştırılması noktasında imzalanan hükümetler arası anlaşma ve buna bağlı on üç diğer anlaşmanın imzalanmasını da ülkemizin enerji arz güvenliği noktasında katettiğimiz önemli bir kilometre taşı olduğunu ifade etmek istiyorum.

Enerji, hepimizin de bildiği gibi, kalkınmanın en önemli girdisi, çok stratejik bir önemi var. Ülkemizdeki enerji talep artış hızı oldukça önemli noktalarda. 2003 yılından beri elektrikte ve gazdaki talep artış hızı dünyada Çin’den sonra ikinci sırada bulunuyor ülkemiz. Türkiye’deki elektrik ve gazdaki talep artış hızı ise Avrupa ortalamasının 3 katı. Enerji ve enerji arz güvenliği bu noktada oldukça hayati bir öneme sahip.

Enerji sektörünün bir önemi de uluslararası doğrudan yatırımlarda Türkiye bu hızlı gelişmesiyle de dünyada beşinci cazip ülke olarak değerini korumakta. Bu talep artışının doğal sonucu olarak da önümüzdeki on yıl içerisinde mevcut elektrik üretimimizi 2 katına ulaştırmak durumundayız ve on beş yıl içerisinde de yaklaşık 100 milyar dolarlık bir enerji alanında yatırım öngörülmekte. Öyle ki 2008 ve 2009’daki ekonomik krize rağmen enerji alanındaki yatırımlar ve talep hızı hızla ilerledi.

Diğer bir önemli noktamız, transit petrol ve doğal gaz taşımacılığının ülkemiz açısından önemi. Ülkemiz, hepimizin de bildiği gibi, petrol ve doğal gaz rezervlerinin yüzde 75’nin hemen

yanında bulunmakta. Aynı zamanda dünyada önemli bir enerji tüketicisi olan Avrupa Birliği'nin de yanında bir ülke. Bu noktada ülkemizin transit değeri oldukça önemli. Takdirlerinize sunduğum gibi, dün de gerçekleşen Şahdeniz II transit gazının Türkiye ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşması noktasındaki hükümetler arası anlaşma da katettiğimiz önemli bir yol.

Sayın Başkanım, uygun görürseniz, bu noktada iki sunum gerçekleştirecek değerli iki uzman arkadaşımız. Birincisi, Türkiye'nin enerji politikaları ve sektörün genel görünümü. Bu sunumu Süleyman Mümin Bulut gerçekleştirecek. Daha sonra da Ercan Kılınçkiran, enerji transit taşımacılığı noktasında sunumlarını gerçekleştirecekler.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Müsteşar Yardımcısı.

Buyurunuz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ SÜLEYMAN MUMİN BULUT - Teşekkür ederim.

Efendim, ben, özetle Türkiye'nin enerji politikalarını ve sektörün genel görünümünü size özetleyeceğim bazı veriler ışığında. Öncelikle Türkiye'nin enerji sektörünün yapısını belirleyen bazı temel verileri sizlerle paylaşmak isterim. Türkiye, Avrupa'nın altıncı büyük ekonomisi ve elektrik piyasası da altıncı büyük piyasadır. Diğer taraftan, küresel mali krizden çıkış hızı. Türkiye'de çok ciddi bir gayrisafi millî hasıla büyümesi gerçekleştirilmiştir, 8,9 gibi çarpıcı bir rakam. Bu da enerji talep artışına ciddi bir şekilde yansımaktadır.

Diğer taraftan ülkemiz açısından bir diğer önemli durum, ithal bağımlılığımızın çok yüksek olmasıdır. Enerji ihtiyaçlarımızın yaklaşık yüzde 71,5'ünü ithal kaynaklardan karşılamak durumundayız. 1990'lardan itibaren ülkemizin enerji talep artışı yıllık bazda yaklaşık yüzde 4,6 seviyesinde seyretmiştir. Bir mukayese sağlaması açısından aynı dönemde Avrupa Birliği'nin yıllık talep artış oranının 1,6'da bulunduğunu belirtmek isterim.

İleriye dönük projeksiyonlarımız da birincil enerji yıllık talep artış hızımızın önümüzdeki yıllarda da yüzde 4 seviyesinde seyredeceğini göstermektedir. Elektrik özelinde ise düşük senaryomuza göre yıllık yüzde 6,7, yüksek senaryomuza göre de yıllık 7,5 elektrik talebimiz artacaktır. Bütün bunların ışığında gelecek on beş yılda enerji sektöründe Türkiye'de 100 milyar dolar tutarında bir yatırım yapılması gerekecektir.

Bu slaytta ülkemizin enerji potansiyelini görüyorsunuz kaynak bazlı olarak. Hepimizin bildiği gibi, ülkemiz ciddi linyit rezervlerine sahiptir, 11 milyar tondan fazla fakat ortalama kalorifik değeri düşüktür, yüksek kül, nem ve karbondioksit içermektedir. Buna rağmen ülkemiz enerji güvenliği açısından linyit kaynaklarını değerlendirmek zorundadır.

Taşkömürü potansiyelimiz çok ciddi miktarda değildir, derinlere inmiştir, çıkarma maliyeti, birim maliyetleri artmıştır. Bu nedenle de ithal taşk  m  r  yle rekabet şansı azalmaktadır.

Asfaltitede ise linyitte olduğu gibi çevresel endişeler ön plana gelmektedir. Ülkemiz, maalesef ciddi bir petrol potansiyeline sahip değildir. Petrol ihtiyacımızın yüzde 93'  n   ithal etmek durumdayız.

Doğal gazda ise yine potansiyelimiz çok azdır, yüzde 98'ini doğal gaz ihtiyacımızın ithal etmekteyiz.

Hidroelektrikte ciddi bir potansiyelimiz var. Yaklaşık yıllık 140 bin gigawatt saatlik elektrik   retilmesi mümkündür bundan. Bu kapasitenin yaklaşık yüzde 40'ını değerlendirmiş bulunuyoruz.

R  zg  rda 48 bin megavatlık gibi ciddi bir potansiyelimiz var. Bunun 1.500 megavatı devrededir, yaklaşık 2.500 megavat inşa h  lindedir.

Jeotermalde de elektrik   retimine uygun 600 megavatlık bir potansiyelimiz vardır. Bunun 100 megavata yakını devrededir, 127,5 megavatı inşa halindedir, 67 megavatına yakın bir bölümü ise lisanslama aşamasındadır.

Biyokütle konusundaki potansiyelimiz ortadadır ama bu, genellikle, bilindiği üzere, kırsal ısınma ve yemek pişirme amaçlı olarak kullanılmaktadır, enerjiye, elektrik enerjisine dönüşmesi azdır.

Güneşte de ciddi bir potansiyelimiz var fakat güneş enerjisi pahalı ve gelişmekte olan bir teknolojidir. Ülkemizin bu konuda mesafe katetmesi önümüzdeki dönemlerde olacaktır.

Bu slaytta gayrisafi millî hasıla ve elektrik enerjisi talep arasındaki ilişkiyi görmekteyiz. Bilindiği üzere, ülkemiz çok dinamik bir ekonomiye sahiptir. Elektrik talebi artışıyla gayrisafi millî hasıla arasında ciddi bir bağlantı görülmektedir. Sizin dikkatinizi 2008-2009 küresel mali kriz sonrasında gayrisafi millî hasıladaki daralmaya ve takiben elektrik talebindeki daralmaya çekmek istiyorum ancak ülkemiz hızla bu krizden çıktıktan sonra gayrisafi millî hasılası artarken elektrik talebi de hızla tekrar artış trendine geçmiştir.

Burada elektrik talep projeksiyonlarımızı görmektesiniz. 2009'da eksi gerçekleşmiştir talep artışı gayrisafi millî hasıladaki daralmaya bağımlı olarak fakat 2010 yılından itibaren hızla artış trendine girmiştir, önümüzdeki dönemde de bu devam edecektir.   lkemizde kalkınmanın yaşam standardını artırmasındaki etkisi büyük olduğundan dolay   yrisafi millî hasılanın üzerinde gerçekleşmektedir talep artışımız. OECD seviyesindeki yaşam standartlarına ulaşana kadar da bu şekilde devam edeceğini öngörmekteyiz.

Elektrik tüketimine bakacak olursak, 2010 yılında 210 terawatt saat elektrik t  ketmişiz. Bu slaytta Türkiye'deki talebin ne kadar hızlı bir şekilde arttığını görmektesiniz. Bununla beraber hâlâ katedilmesi gereken büyük de bir potansiyel vardır. şurada   lkemizde kişi başına elektrik tüketiminin yıllık 2.800 kilovatsaat seviyesinde olduğunu görüyorsunuz. Ben, on sene önce Bakanlıkta göreve

başladığımızda bu 1.200 kilovatsaat mertebesindeydi. Ciddi bir artış gerçekleştirilmiştir fakat OECD ortalaması dikkate alındığında, katedilmesi mümkün olan büyük bir potansiyelin, yaklaşık bunun 2 katına çıkması öngörülmektedir. Bu da ülkemizin enerji yatırımları konusunda ne kadar cazip bir piyasa olduğunu, pazar olduğunu gözler önüne sermektedir. Talep projeksiyonlarımızın yansıması bu şekildedir. Biraz önce Sayın Müsteşar Yardımcımın da ifade ettiği üzere, 2020 yılına kadar elektrik üretimimizi 2'ye katlamamız gerekecektir.

Bütün bu gerçeklerin ışığında şu temel tespitleri yapabiliriz enerji sektörümüzle ilgili olarak: Bir, hızlı talep artışı. Bu, yatırım gerekliliğini ve imkânını ortaya koyarken diğer taraftan yatırım ortamı sağlaması açısından piyasaların rekabetçiliğinin tesisinin önemini ortaya koymaktadır.

Diğer bir önemli husus, enerji talebinin karşılanmasında yüksek dışa bağımlılığımız nedeniyle yerli ve yenilenebilir kaynakların değerlendirilmesi önemli olmakta, kaynak ve menşe çeşitlendirilmesi gündemimize gelmektedir. Ekonomimiz yüksek enerji yoğunluğuna sahiptir. Bu nedenle ekonomide ciddi bir verimlilik potansiyelimiz vardır. Jeopolitik konumu ve avantajları nedeniyle de doğu-batı enerji köprüsü ve kaynaklara yakınlık açısından da ülkemizin enerji sektörüne ilişkin önemli bir tespittir.

Bütün bu veriler ışığında Türkiye'mizin enerji politikasının temel hedefini şu şekilde özetlememiz mümkündür: Hâlihazırda yükselen ekonomik büyüme trendini ve sosyal ilerlemeyi canlandırmak, ekonomik büyümeyi ve sosyal kalkınmayı desteklemek üzere gerekli enerjinin zamanında, güvenilir ve maliyeti etkin bir şekilde, makul fiyatlarla ve çevresel olarak duyarlı bir şekilde sağlanması. Bu, bizim, Türkiye'nin enerji politikasının hedefi olarak tespit edilmiştir.

Bu çerçevede temel taşları da politikamızın şu şekilde sıralanabilir:

Dengeli bir kaynak ve güzergâh çeşitlendirilmesiyle enerji arz güvenliğini tesis etmek ve sürdürmek.

Verimliliği ve üretkenliği artırmak için enerji sektörünü serbestleştirmek.

Üretimden tüketime enerji zincirinin tüm basamaklarında enerji verimliliğini artırmak.

Çevresel etkileri dikkate alarak enerji kaynaklarını sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek ve enerji verimliliği potansiyelini değerlendirebilmek.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına öncelik vermek.

Enerji koridoru ve terminali kavramı ekseninde hedeflenen hidrokarbonların taşınması projelerinde önemli bir aktör olarak yer almak ve enerji teknolojileriyle ilgili ARGE faaliyetlerini artırmak.

Bilindiği üzere, Bakanlığımız 1963 yılında kurulmuştu. 83 ve 85 yıllarında Teşkilat Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Bakanlığımızın kuruluş amacı, enerji ve tabii kaynaklarla ilgili hedef ve politikaların ülkenin savunması, güvenliği ve refahı, millî ekonominin gelişmesi ve

güçlendirilmesi doğrultusunda tespitine yardımcı olmak, enerji ve tabii kaynakların bu hedef ve politikalara uygun olarak araştırılmasını, geliştirilmesini, üretilmesini ve tüketilmesini sağlamaktır.

Bu slaytta da ülkemizin 2001 yılından sonra özellikle Avrupa Birliği üyelik perspektifi çerçevesinde enerji sektöründe gerçekleştirmiş olduğu büyük reform hareketini özetliyoruz. 2001 yılında çıkartılan elektrik ve doğal gaz piyasası kanunları ve takip eden petrol, LPG kanunları, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kaynaklarının desteklenmesiyle ilgili kanunlarla ülkemizde yatırım ortamının serbestleştirilmesi sağlanmış ve şu anda mevzuat çerçevemiz Avrupa Birliği standartlarına yükseltilmiştir.

Bu slaytta ise Türkiye’de elektrik sektörünün yapısal değişimini kısaca görmekteyiz. 84 yılında sektör ilk defa özel girişime açılmıştı, 94 yılında dağıtımı ayrıştırılıp daha önce TEK adı altında üretim, iletim, dağıtım faaliyetleri dikey entegre iken bu faaliyetlerin süreç içinde yavaşça ayrıldığını görüyoruz. En son 2001 yılında elektrik üretimi, iletimi, ticareti ve dağıtımı, hepsi bunların ayrı şirketler bazında örgütlenmesi sağlanmıştır.

Dağıtım bölgesi: Türkiye, yirmi bir dağıtım bölgesine ayrılmıştır ve 2005-2010 yılları arasında da bu dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesi gerçekleştirilmiştir. 2007’den itibaren de üretim tesislerinin özelleştirilmesine başlanmıştır. Bütün bu serbestleşme faaliyetlerinin amaçlarını ise rekabetçi bir endüstri ve piyasa yapısının tesisi, verimliliğin artırılması, uzun dönemde enerji arz güvenliğini sağlayacak yatırımların desteklenmesi ve kamunun piyasa hâkimiyetinden düzenleyici ve denetleyici pozisyona kaydırılması olarak özetleyebiliriz.

Ekim 2011 tarihiyle ülkemizin elektrik kurulu gücü 51.500 megavattı aşmıştır. Bunun yaklaşık yüzde 36’sı hidrolik ve yenilenebilir bazlıdır, geri kalan yüzde 70’i ise termik santrallerden oluşmaktadır. Maksimum yükümüz 2001 Temmuzunu itibarıyla 36 bin megavata ulaşmıştır.

Kurulu gücün üreticilere göre dağılımında ise EÜAŞ’ın kurulu gücün, Türkiye’deki kurulu gücün yaklaşık yarısına sahip olduğunu, geri kalanların ise serbest üretim şirketleri, otoprodüktörler, yap-işlet, yap-işlet-devret veya işletme hakkı devri gibi özel sektör yatırımcıları tarafından gerçekleştirildiğini görmekteyiz.

Elektrik üretiminin kuruluşlara göre dağılımında ise EÜAŞ’ın payının yüzde 45’ler seviyesinde olduğunu görmekteyiz. Yeni yapılan yatırımların büyük bir kısmının özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi nedeniyle elektrik üretiminde özel sektörün payı yıldan yıla artmaktadır.

Burada da elektrik üretiminin kaynaklara göre dağılımını görmekteyiz. Görüldüğü üzere, elektrik üretimimizin yarıya yakını, 45,9’unu doğal gazdan karşılamak zorundayız. Doğal gazın da yüzde 98’ini ithal etmek zorunda olduğumuzu hatırlatırım.

Hidroelektrik kaynaklarımız ihtiyacımızın yaklaşık dörtte 1’ini karşılamakta. Daha sonra başta linyit olmak üzere kömür ve ithal kömür gelmektedir.

2010 yılında 5 bin megavatlık yeni elektrik üretim kapasitesi devreye girmiştir. Bu çok ciddi bir rakamdır. Bunların da dağılımına baktığımız zaman, doğal gazın hâlâ hâkim konumunu sürdürmekle beraber özellikle hidroelektrik ve rüzgâr gibi yenilenebilir kaynaklar karşısında ağırlığını kaybetmeye başladığını görmekteyiz. Bu, bizim ülkemizin enerji güvenliği açısından sevindirici bir durumdur.

2003-2010 yılları arasındaki kapasite gelişimine baktığımızda ise 2000'li yılların başından beri yapılmış olan piyasadaki serbestleşme faaliyetlerinin işe yaradığını, sonuç alındığını ve özel sektör yatırımlarının hızla artarak başta kamu yatırımlarını geçtiğini görmekteyiz. Mesela 2010 yılında gerçekleştirilen 5 bin megavatlık ilave tesisin sadece 249 yani 250 megavatı kamu kaynaklarından gerçekleştirilmiş, geri kalanın tamamı özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir.

Özelleştirme faaliyetlerine ilişkin olarak da biraz önce de ifade ettiğim gibi Türkiye'deki 21 dağıtım bölgesinden 12'sinin devri tamamlanmış bulunmaktadır. 9 bölgenin ise ihalesi tamamlandı. Devre ilişkin işlemler devam etmektedir. Üretim tesislerinin özelleştirilmesi 2007 yılından beri devam etmektedir. 9 adet santral devredilmiştir, toplam 140 megavat. 50 adet küçük hidroelektrik santral ile ilgili devir işlemleri de devam etmektedir. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ile Bakanlığımız, bu konuda ciddi koordinasyon içerisinde çalışmalarına devam etmektedir. Mevcut portföy grupların gerekirse yeniden düzenlenmesi konusu ile özelleştirme yöntem stratejisi Bakanlığımız ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca belirlenecektir.

Bu haritada Türkiye'nin dağıtım özelleştirmelerini görüyoruz. Kırmızı bölgeler devredildi, mavi bölgelerin ihalesi tamamlandı, devir işlemleri sürüyor.

Bu noktada ülkemizin yenilenebilir enerji kaynaklarına atfettiği önemi vurgulamıştık. Neler yapıldığına gelelim. Bu harita Elektrik İşleri Etüt İdaresi tarafından hazırlanmıştır. Ülkemizin rüzgâr atlasını göstermektedir. Görüldüğü üzere, özellikle Ege'de, kıyı sahillerinde ciddi bir rüzgâr potansiyeli vardır ülkemizin.

Bu da EPDK'dan aldığımız veriler ışığında rüzgâr enerjisi lisans başvurusu yapıldığı alanları göstermektedir. Biraz önceki haritayla özdeşleştiği tespit olunur.

Bu slaytta ise ülkemizdeki rüzgâr enerjisinin gelişimini görmekteyiz. 2005'li yıllara kadar emekleme aşamasında olan rüzgâr enerjisi sektörü, bu tarihten sonra çok ciddi bir patlama yapmış ve Avrupa'da şu anda en hızlı büyüyen rüzgâr enerjisi sektörü hâline gelmiştir. 2011 itibarıyla 1.500 megavatı aştık, 2.500 megavat inşa hâlinindedir. Ekonomik olan kapasitenin tamamına yakınına ilişkin de lisans başvuruları yapılmıştır, değerlendirmeler devam etmektedir.

Ülkemizin güneş haritasını görüyorsunuz. Pek çok Avrupa ülkesine göre daha caziptir. Güneş, gelişmekte olan ve hâlen pahalı olan bir kaynak olduğundan dolayı ülkemizde gelişmesi çok

sınırlı kalmıştır fakat yeni oluşturulan destek mekanizmalarıyla bu durumun değişeceğini öngörmekteyiz.

Ülkemiz, hepimizin üzücü bir şekilde son zamanlarda şahit olduğu üzere, ciddi tektonik hareketliliğin yüksek olduğu bir bölgede yer almaktadır. Deprem gibi felaketlere yol açmakla beraber jeotermal kaynakların bolluğuna da yol açmaktadır bu durum. Ülkemiz jeotermal konusunda da ciddi potansiyele sahiptir. Değerlendirme oranları da hızla artmaktadır.

İsterseniz bu noktada 2023 yılına yönelik yenilenebilir enerji kaynaklarına hedeflerimizi vurgulayalım. Tüm hidroelektrik potansiyelin ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir. Şu anda bu oran yüzde 40'lar düzeyindedir. Rüzgâr kurulu gücünün 20 bin megavata ulaştırılması, jeotermal kurulu gücün de 600 megavata ulaştırılması hedeflenmektedir, 2009 yılında çıkarmış olduğumuz strateji belgesi uyarınca.

Bu noktada hidroelektrik tesislerinin avantajlarını vurgulamak isterim: Her şeyden önce, temiz ve çevreci bir enerjidir, işletme maliyeti çok düşüktür, her ne kadar ilk başlangıç yatırımları yüksek olması ve inşaa sürelerinin uzun sürmesine rağmen, işletme ömürleri uzundur, verimliliği yüksektir, bakımı kolay ve ucuzdur, pik dönemi ihtiyaçları için idealdir yani çok kısa sürede devreye alınabilir, bir dakika gibi bir sürede acil durumlarda devreye girerek kesintisiz ve kaliteli bir şekilde elektriğin sağlanmasına katkı sağlamaktadır.

Ham madde girdi maliyeti yoktur, dışarıya bağımlılık yoktur, çünkü tamamen yerli ve yenilenebilir bir kaynağa dayanmaktadır.

Yenilenebilir enerji destek mekanizmalarımıza bakarsak, “feed-in tariff” dediğimiz alım garantilerimiz mevcuttur. Bağlantı önceliğine sahiptir yenilenebilir enerji projeleri. Türkiye Elektrik İletim AŞ tarafından öncelikli olarak sisteme bağlanması değerlendirilir. EPDK tarafından çok düşük lisans bedelleri talep edilmektedir. Bazı limitlerde lisans dahi almak gerekmemektedir. Diğer taraftan, proje hazırlanması ve arazi bedellerinde ciddi kolaylıklar sağlanmaktadır yenilenebilir enerji projeleri için.

İlk olarak 2005 yılında YEK Kanunu çıkarılmıştır yenilenebilir enerjilerin elektrik enerjisinde kullanılmasına yönelik olarak. 2007 yılında ve 2011'in başında iki defa değişiklik yaptık, güncelledik bunları. Buna göre, 2015 yılına kadar devreye giren yenilenebilir kaynaklı üretim tesislerine on yıl süreyle teşvik mekanizmasından yararlanabilme imkânı tanınmıştır. 2015'ten sonra geleceklerde ise uygulanacak fiyatlar, yani destek fiyatları Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecektir.

Artı olarak, ülkemiz yenilenebilir enerjiden sadece yararlanan değil, aynı zamanda yenilenebilir enerji teknolojilerinin geliştirilmesini ve ülkemizde üretilmesini de amaçlamaktadır politikalarımız. Bu nedenle, mekanik ve elektromekanik teçhizatı yurt içinde imal edilmiş tesislere ilave teşvik rakamları sunulmaktadır.

Bu tabloda, tür bazında, kaynak bazında hangi fiyatların yatırımcılara garanti edildiğini görmekteyiz. Hidroelektrik ve rüzgâr için 7,3 dolar sent kilovat/saat başında, jeotermal için 10,5 dolar sent, biyokitleye dayalı üretim tesislerinde ve güneş enerjisine dayalı üretim tesisleri için de 13,3 sentlik bir teşvik, bir alım garantimiz söz konusudur. Yurt içinde üretilen malzemelerin kullanılmasıyla da bu oranlar artabilir.

Bu noktada doğal gazı kısaca değinmek istiyorum. Ülkemizdeki politikalarımız çerçevesinde doğal gaz pazarı ve düzenleyici çerçevemizin temel amacı, liberal ve rekabetçi bir doğal gaz piyasasının oluşturulması, doğal gaz iletim-dağıtım şebekelerinin geliştirilmesi, uluslar ve uluslararası arama ve üretim faaliyetlerine katılımın desteklenmesi, arz güvencesinin temin edilmesi ve ülke kaynaklarının çeşitlendirilmesi, Hazar Bölgesi, Orta Doğu, Kafkaslar, Avrupa ve dünya pazarları arasında güvenilir ve istikrarlı transit projelerinin geliştirilmesi.

Bu noktada arkadaşım daha geniş bir sunum yapacağından ben çok detaya girmiyorum. Burada ülkemizin doğal gaz alım-satım anlaşmalarını görmekteyiz bitim tarihleriyle beraber, miktarlarıyla beraber.

Dikkatinizi bu slayta çekmek isterim. 2002 yılında ülkemizde doğal gaz kullanımı yıllık 17 milyar metreküptü. 2010 yılında bu 32,5 milyar metreküpe ulaştı. 2011 yılında ise bu oranın 39 milyar metreküpe ulaşacağını tahmin ediyoruz.

Arz kaynaklarımıza gelince, doğal gazımızın yaklaşık yarısını, ihtiyacımızın yarısını Rusya'dan karşılıyoruz. Yüzde 24'le bunu İran, yüzde 14'le Azerbaycan izlemektedir, geri kalan bölüm büyük oranda LNG ticaretiyle kapatılmaktadır. TPAO'nun üretimi ise çok cüzdür.

Doğal gazı nerelerde kullanıyoruz? En çok ve yaygınlıkla elektrik üretiminde, yüzde 60 mertebesinde, peşinden yüzde 22 oranında konut ısıtmasında ve yüzde 18 oranında da sanayide, seramikten, camcılıktan tutun da gübre üretimine kadar ısıнын çoğunlukla kullanıldığı sanayi sektörlerinde yaygınlıkla kullanılmaktadır.

Bu haritada ülkemizin doğal gaz arz güzergâhlarını görüyorsunuz. Çok detaya girmeyeceğim.

Düzenleyici çerçeveye ilişkin olarak da, bilindiği üzere, ülkemizdeki doğal gaz piyasası 2001 yılında çıkartılan 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu çerçevesinde ve bunun ortaya koymuş olduğu temel prensipler ve hedefler ışığında Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından hazırlan ikincil mevzuata dayanmaktadır.

Kısaca şunu vurgulayabiliriz: Gazın ithalatı, ihracatı, toptan satışı, iletimi, depolanması, dağıtımı ve sıkıştırılmış doğal gazın satışı ile dağıtımı ve iletimiyle ilgili bütün faaliyetler lisansa tabidirler ve takip edilmektedirler. Bu noktada belki kontrat devirlerine kısaca değinilebilir. Doğal Gaz Piyasası Kanunu'muzun geçici 2'nci maddesi uyarınca 2005 yılında başlamış bulunmaktadır. Sonuç

olarak, şu anda ölkemizdeki tüketilen gazın yaklaşık onda 1'lik kısmının kontrat devirleri tamamlanmıştır.

Dağıtım faaliyetleri konusunda da, doğal gazın yurt çapında yaygınlaştırılması enerji politikalarımızın bir önceliğini oluşturmuştur. 2003 yılında yalnızca 6 şehirde doğal gaza erişim imkânı bulunurken, 2010 yılı sonu itibarıyla 66 şehrimize doğal gaz ulaştırılmıştır.

Depolama kapasitesi de arz güvenliği konusunda çok önemlidir, kesintilere karşı. Daha önceden kesintiler konusunda ölkemiz kırılgan bir vaziyetteydi fakat iki büyük bölgede yapılan doğal gaz depolama tesisleri sayesinde şu anda yaklaşık yıllık üretimimizin beşte 1'ini depolayabilecek bir kapasiteye ulaşmış bulunuyoruz.

Nükleer konusuna gelirsek, biraz önceki açıkladığım talep artışlarını da göz önünde bulundurursanız, ölkemizin 2023'te kurulu gücünün 110 bin ila 130 bin megavat arasında olması gerekecektir, yani kapasiteyi 2'ye katlamamız gerekecektir, talep de 2'ye katlanıyor çünkü. Diğer taraftan enerji ihtiyacının karşılanmasında doğal gaz ve sıvı yakıtların neredeyse tamamı, kömürün ise yüzde 30'u ithalle karşılanmaktadır. Bu bakımdan, ölkemizde enerji arz güvenliği açısından nükleer santrallerin gerçekleştirilmesi bir tercih değil âdetâ bir mecburiyet hâlini almıştır. Diğer taraftan da, enerjide bağımlılık oranımızın da yüzde 70'in üzerinde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Enerjide dışa bağımlılığımızı azaltmak için yenilenebilir enerji potansiyelimizin tamamını kullansak dahi, 2023 yılına ulaştığımız zaman, 500 milyar kilovatsaat mertebesine ulaşan enerji tüketimimizin ancak yarısını karşılayabilmekteyiz. Bu durumda, geri kalan bölümü ithal kaynaklardan artan bir şekilde karşılamak zorunda kalacağız. Bu da ekonomimize ciddi yük getirecektir.

Diğer taraftan, yenilenebilir enerji santralleri iklim koşullarına bağılı alternatif enerji kaynakları iken, sürekli enerji üretme kabiliyetine sahip nükleer santraller baz yük santralleridir. Yani kurulu gücün olması başlı başına yeterli değildir, baz güç oluşturmaları önemlidir. Şöyle kısa bir hesap yapabiliriz: Senede sekiz bin yedi yüz altmış altı saat var. Bu süre içinde belirli tip santrallerin bizim "yük faktörü" veya "kapasite faktörü" dediğimiz oranları farklıdır. Nükleer santraller yüzde 90'ların üzerinde kapasite faktörüyle çalışabilmektedir. Mesela rüzgârlarda bu durum yüzde 25'lere düşmektedir. Hidrolikte de ölkemizdeki durum yaklaşık yüzde 55'lerdedir. Bu nedenle baz yük, yük santralleri portföyünün nükleer enerji santralleriyle geliştirilmesi, artırılması gerekmektedir. Baz yük santrali olan nükleer santraller diğer baz yük, yani petrol, kömür, doğal gaz santrallerine göre düşük ve istikrarlı yakıt maliyetleri, arz güvenliği ve çevreye etkisi açısından daha avantajlıdır. Akkuyu'da ve Sinop'ta kurulacak nükleer güç santralleri enerji arz güvenliğinin sağlanması ve kaynak çeşitliliğin artırılması bakımından önemlidir. Şöyle bir hesap yapabiliriz: Akkuyu ve Sinop'ta kurulacak nükleer santrallerle yıllık yaklaşık 80 milyar kilovatsaat elektrik üretebiliriz. Bu da üç yıllık bizim... Şöyle düşünebiliriz: Akkuyu'daki santralin maliyeti yaklaşık üç yıllık doğal gaz ithaline denktir bunun

gerçekleşmemesi durumunda. Bu bakımdan bakıldığında da, ekonomik olarak en cazip seçeneğin nükleer santraller olduğu görülmektedir.

İsterseniz Akkuyu konusunda kısaca bilgi verelim.

10 milyon metrekarelik Akkuyu sahası proje şirketine tahsis edilmiş durumdadır şu an itibarıyla. Sahanın depremsellik, meteorolojik derin deniz çalışmaları devam etmektedir. Otuz yıldan beri bu konuda bölgede çalışmalar yapılmıştır, yani çok yeni değildir. Eldeki veriler sağlamdır. Depremsellik açısından da gerek Akkuyu gerek Sinop bölgeleri Türkiye'nin en güvenli bölgelerinde bulunmaktadır. Proje şirketi Aralık 2011 tarihi itibarıyla çevresel etki değerlendirme ve elektrik üretim lisanslama başvurularına başlayacaktır. 50 Türk öğrenci nükleer mühendislik eğitimi almak üzere Rusya'ya gönderilmiştir. Bir nükleer santralin inşası için yaklaşık 550 bin parça kullanılmaktadır. Türk çalışanların istihdamı ve Türk sanayisinde de yerli tedarik sağlanması mümkün olacaktır. Böylelikle, nükleer santral yapılmayla sadece ekonomiye bir katkı değil, ülkemizin teknolojik gelişimine de katkı sağlanacaktır. Akkuyu projesiyle ülkemiz ilk kez nükleer santralle tanışırken, dünyada yarım asırlık süre içinde nükleer santral sayıları artmış olacaktır. Yani, Fukushima benzeri felaketlere rağmen, dünya çapında da nükleer yatırımların büyük ölçüde devam ettiğini görmekteyiz.

Kısaca teknik özelliklerine değinecek olursak, VVER 1200, üçüncü taraflı basınçlı su tipi bir reaktör kurulacaktır. Her biri 1.200 megavatlık dört üniteden oluşacaktır. Üretilen elektrik on beş yıl boyunca 12,35 sentten alınacaktır, birinci, ikinci ünitelerin yüzde 70'i, üçüncü, dördüncü ünitelerin yüzde 30'u, geri kalanı da piyasa şartlarında satılacaktır.

Burada kısaca şunu vurgulamak isteriz: 2019 yılında ilk ünitesinin devreye alınması hedeflenmektedir, öngörülmektedir. Dünyada da nükleer enerji hâlâ yaygınlıkla kullanılmaktadır. Otuz bir ülkede 439 reaktör bulunmaktadır. Gelecekte de bu sayının artacağını görüyoruz. Öbür taraftan ülkemizin çok yakınlarında da nükleer reaktörler bulunmaktadır.

Enerji verimliliği konusunda da ekonomimizin enerji yoğun olduğunu söylemiştik. Enerji verimliliği potansiyeli şu şekildedir: Yüzde 30 binalarda verimlilik potansiyeli, endüstride yüzde 20, ulaşımda da yüzde 15 potansiyel vardır değerlendirmemiz gereken.

Enerji verimliliği için iki önemli düzenleme yaptık. 2007'de de Enerji Verimliliği Kanunu'nu çıkardık, 2008'de de Enerji ve Enerji Kaynaklarının Kullanımında Verimin Artırılmasına Dair Yönetmelik'i çıkardık. Böylelikle hem kurumsal yapı hem de mevzuat çerçevesi tamamlanmış durumdadır. Bu konuda ciddi çalışmalar devam etmektedir.

Kurullar kuruldu.

2011-2013 yılları için Enerji Verim Strateji Belgemizi de hazırladığımızı vurgulamak isterim. Burada sonuç bazlı politikaları ve hedefleri içermekte olduğumuzun altını çizmek lazım. Birincil enerji yoğunluğunun 2023 yılına değin yüzde 20 azaltılması hedeflenmektedir. Ülkemizin komşu

Ülkelerin tamamıyla elektrik enterkoneksiyonları mevcuttur. İleride de bu bağlantıların artırılması devam etmektedir. Ŗu anda yalnız Ermenistan'la olan bağlantımız canlı değildir, aktif değildir, onu vurgulayalım.

Ülkemiz açısından Avrupa Birliği elektrik piyasasının bir parçası olmak amacıyla daha önceden adı VCTE olan ENTSO-E sistemine bağlantı çok büyük önem arz etmektedir. Bu sistem Portekiz'den başlayarak Bulgaristan'a kadar ulaşmaktadır. Ŗu anda ülkemizin uzun yıllardır sürdürmekte olduğu projeler başarıyla tamamlanmak üzeredir. Biz çok kısa zamanda... Çünkü teknik gereklilikleri karşlamış durumdayız. Frekans kontrol kalitemiz Avrupa Birliği standardına yükseltilmiştir. Yakında lkemiz Avrupa Birliği elektrik piyasasının bir parçası olarak elektrik ihraç ve ithal etme şansına sahip olacaktır, artıracaktır bu şansını.

Detayları geçiyorum.

Gürcistan'la, İran'la, Suriye ve Irak'la ilgili bağlantılarımız da devam etmektedir. Planlanan durum budur. 2013 yılında bağlantılarımızın alacağı durum bu şekilde özetlenebilir.

Kusura bakmayın, biraz uzun bir slayt oldu, genel bir görünümü size sunmak istedim.

BAşKAN – ok teşekkür ederim.

Bu sunuşunuzu bizim Komisyon yelerimize dağıtmak üzere bize iletebilirsiniz...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIğI TEMSİLCİSİ SÜLEYMAN MUMİN BULUT – Hayhay efendim. Ben PDF versiyonunu getirmiştim. İlgili arkadaşlara...

BAşKAN – ok makbule geçer. Teşekkür ederim.

Sremiz dar olduğu için biraz daha zetleyebilirsek...

Buyurun.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIğI TEMSİLCİSİ ERCAN KILINKIRAN – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli yeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İsmim Ercan Kılınkiran. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Transit Petrol Boru Hatları Dairesi Başkanlığında şube Müdürü olarak görev yapıyorum.

Sunumumda zetle Türkiye'nin içerisinde bulunduğu enerji görünümüne, Avrupa ve doğu-batı enerji koridoru konseptine, bu çerçevede uluslararası hukuk çerçevesinde yapılan uygulamalara, ülkemizin içerisinde bulunduğu uluslararası petrol ve doğal gaz boru hatlarına ilişkin bilgiler arz edeceğim.

Bölgenin enerji görünümünden başlarsak, Sayın Msteşarımın da sunuş konuşmasında ifade ettiği üzere, Türkiye konum itibarıyla dünyanın ispatlanmış petrol ve doğal gaz rezervlerine çok yakın bir konumda bulunmaktadır. Doğal gaz rezervlerinin ispatlanmış rezervlerinin yaklaşık yüzde 72' sine ve petrol rezervlerinin de yüzde 73'ne komşudur. Tabii bölgedeki petrol ve gaz boru hatlarına bakarsak, bu zengin rezervlerin karşısında yoğun bir petrol boru hattı sisteminin olduğunu görebiliriz.

Türkiye’den de yine Kerkük-Yumurtalık ve Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hatları önemli miktarda petrol taşıyor olmaları nedeniyle önem arz etmektedir. Sunumun devamında onlarla ilgili bilgiler de vereceğim.

Doğal gazda, yine mevcutta ve planlanan birçok proje de bölgede yürütülmektedir.

Avrupa’ya ve Avrupa’yla ilişkin doğu-batı enerji koridoru konseptimize bakarsak Uluslararası Enerji Ajansının yapmış olduğu projeksiyonlar 2035 yılına kadar Avrupa Birliği’nin doğal gaz ihtiyacının, ilave doğal gaz ihtiyacının, mevcut kontratlar dışında, 150 ila 200 milyar metreküp dolayında artacağını öngörmektedir. Bu da ilave olarak 150 ila 200 milyar metreküp doğal gaz bulması gerektiği anlamına gelmektedir.

Hâlihazırda Avrupa üç ana arterden doğal gaz tedarikini sağlamaktadır. Bunlardan bir tanesi Kuzey Avrupa, bir tanesi Rusya ve Kuzey Afrika. Ülkemizin içerisinde bulunduğu güney koridoru ise hâlihazırda Yunanistan’la olan küçük bir bağlantıyla gerçekleşmiş olsa da ciddi oranda gaz taşıyan bir bağlantı oluşmamıştır. Sayın Müsteşarımın ifade ettiği dünkü anlaşmalar belki bu konunun, Avrupa’nın güney koridorunun açılımının ilk aşamasını oluşturacaktır.

Türkiye bu ortamda çok önemli bir konumda, jeostratejik bir konumda bulunmaktadır. Çünkü, biraz önce de ifade ettiğim gibi, dünyanın en büyük petrol ve doğal gaz kaynakları ile dünyanın en büyük ikinci doğal gaz pazarı olan Avrupa arasında doğal bir transit yolu konumundadır. Bu çerçevede “doğu-batı enerji koridoru” kavramı geliştirilmiştir ve son on beş yıldır Bakanlığımızca bu politika yürütülmektedir. Bunda amacımız, Hazar Bölgesi, Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinin zengin enerji kaynaklarının Avrupa ve dünya pazarlarına Türkiye üzerinden taşınmasıdır. Özellikle ortak tarih, kültür, kardeşlik ve dil bağımız bulunan bölge ülkelerinde bu kaynakların yoğun bir şekilde bulunuyor olması bizim açımızdan da bir avantaj oluşturmaktadır.

Biraz uluslararası uygulamalardan ve bu bağlamda bugün de gündemde olan Enerji Şartı Anlaşması’ndan kısaca bahsetmek istiyorum. Petrol ve doğal gazın özellikle boru hatlarıyla transit taşınmasına ilişkin dünyada çok etkin, bağlayıcı bir uygulama bulunmamaktadır. Enerji Şartı Anlaşması, Avrupa Birliği gaz direktifleri, Enerji Topluluğu Anlaşması gibi anlaşmalar bu konulara atıf yapsa da, transitin şeffaflığı ya da ayırım gözetmemesi dışında detaylara inen bir mevzuat üzerinde net olarak bir anlaşma sağlanamamıştır.

Bu çerçevede, hâlihazırda petrol ve doğal gazın milletlerarası boru hatlarıyla taşınması tüm dünyada genel olarak hükümetler arası anlaşmalar yoluyla ancak mümkün olabilmektedir.

Enerji Şartı Anlaşması bu anlamda önemli bir anlaşmadır. 1994 Aralık ayında soğuk savaş tehdidinin sona ermesiyle enerji alanında iş birliğinin geliştirilmesi ön plana çıkmıştır ve bir anlaşma imza edilmiştir. Anlaşma genel olarak yasal olarak bağlayıcı uluslararası bir düzenlemeyi ortaya koymaya çalışmaktadır. Anlaşma’nın ana konuları, yabancı enerji yatırımlarının korunması Dünya

Ticaret Örgütü kuralları temelinde enerji ürünleri ve ekipmanlarının serbest ticareti, enerji transitinin serbestleştirilmesi, enerji verimliliği ve anlaşmazlıklarının çözümüne ilişkin mekanizmaları içermektedir. Bu bağlamda transit protokol müzakereleri yaklaşık on iki yıldır sürdürülmektedir. 2008 yılından itibaren bu müzakereler çoklu platforma taşınmıştır ve transit ticaret grubu altında yürütülmektedir. Rusya Federasyonu Enerji Şartı'yla ilgili önemli bir kararını açıklamıştır 30 Temmuz 2009 tarihinde, taraf olmayacağını açıklamıştır. Bu Enerji Şartı'yla ilgili biraz umutsuz bir hava estirmiştir ama son dönemdeki gelişmeler, yine Rusya'nın dâhil olması yönünde birtakım haberler gelmiştir.

Transit Protokol, dediğim gibi çok uzun süredir müzakere ediliyor. En son 12 Ekim 2011 tarihinde Enerji Şartı toplantısında Avrupa Birliği Transit Protokol müzakerelerine yeni bir belgeyle yeniden başlanması yönündeki iradesini önermiştir.

Bu aşamada boru hattı projelerimize değinmek istiyorum.

Irak-Türkiye ham petrol boru hattı ülkemizin ilk transit boru hattıdır. 1976 yılında ilk hat işletmeye alınmış, 1985 yılında da kapasitesi artırılarak ikinci hat işletmeye alınmıştır. Anlaşmalarımız aslında 2010 Mart ayında bitmiştir. 2010 Mart ayından önce yapılan müzakereler 19 Eylül 2010 tarihinde sonuçlanmıştır ve bu anlaşmaların on beş yıl daha uzatılması yönünde bir anlaşma imzalanmıştır. Yine Meclisimiz tarafından onaylanarak bu anlaşma yürürlüğe girmiştir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hattı da önemli projelerimizden bir tanesidir. Azerbaycan'da üretilen petrolün Ceyhan'a ve buradan dünya pazarlarına ulaştırılmasını amaçlayan bir transit petrol boru hattı projesidir. Projeye 4 Haziran 2006 tarihinde ilk tanker yüklemesi yapılmıştır. Önemli bir oran, dünya petrol ticaretinin yaklaşık yüzde 1,5'i bu hat üzerinden taşınmaktadır. 22 Haziran 2008'de 1 milyon varil maksimum taşıma kapasitesine ulaşılmıştır ve kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Samsun-Ceyhan da özellikle Türk boğazlarındaki tanker trafiğinin hafifletilmesi amacıyla geliştirilen bir projedir. Projeye ilişkin birtakım anlaşmalar ve mutabakat zabıtları imzalanmıştır; Rusya'yla Türkiye arasında yine 12 Mayısta imzalanmıştır ve akabinde hükümetler arası anlaşma müzakereleri başlatılmıştır. Bu aşamada biraz durağanlık söz konusudur hükümetler arası anlaşma müzakerelerinde ama kısa bir süre içerisinde tamamlanması planlanmaktadır.

Genel olarak transit petrol boru hatlarımızın resmini yansıda görebilirsiniz. Bütün bu hatların gerçekleşmesi durumunda, Ceyhan'dan yıllık yaklaşık 201 milyon ton ham petrol dünya pazarlarına ulaştırılacaktır. Bu da yaklaşık yüzde 6'sı dünya petrol ticaretinin.

Bu çerçevede, ileriye yönelik bir hedefimiz, Ceyhan'da enerji merkezi kurulması. Burada Sanayi ve Ticaret Bakanlığımız ile Enerji Bakanlığımız arasında bir protokol imzalanmıştır arazi tahsişiyle ilgili, Ceyhan'da enerji endüstri bölgesi kurulmasıyla ilgili.

Doğal gaz boru hatlarımıza gelirse: Rusya-Türkiye doğal gaz boru hattı 1986 yılında anlaşması imzalandı, 6 milyar metreküp, 87 yılında da doğal gaz alımına başlandı, 93 yılında 6 bcm plato kapasiteye ulaşıldı. 98 tarihinde yine bir ilave anlaşmayla, 8 milyar metreküp/yıl daha ilave anlaşma yapıldı. Hâlihazırda doğal gaz alımımız bu hat üzerinden devam etmektedir.

Bunun ötesinde Doğu Anadolu doğal gaz ana iletim hattı İran'dan Türkiye'ye doğal gaz satışını öngörmektedir. 8 Ağustos 1996 tarihinde alım-satım anlaşması imzalanmıştır. 10 Aralık 2001 tarihinden itibaren de İran'dan gaz alımımız devam etmektedir.

Mavi Akım doğal gaz boru hattı Rusya'yla olan ikinci bağlantımız. Karadeniz'in altından geçen boru hattıyla Türkiye'ye doğal gaz satışı öngörülmektedir. Plato periyotta 16 milyar metreküp doğal gazın Türkiye'ye satışı öngörülmektedir. Yine 23 Şubat 2003 tarihinden itibaren de bu hat işletmeye geçmiştir.

Bakü-Tiflis-Erzurum doğal gaz boru hattı Azerbaycan'dan doğal gaz aldığımız ilk hattımız. 6,6 milyar metreküp doğal gaz alım satım anlaşmasını 12 Mart 2001'de Azerbaycan'la Türkiye arasında imzalanmıştır ve Temmuz 2007'de de hat işletmeye alınmıştır. İçinde bulunan atıl kapasitenin Şahdeniz Faz2 için kullanılması öngörülmektedir ki Şahdeniz Faz2'ye ilişkin anlaşmalar da, Sayın Müsteşarın belirttiği üzere, dün imzalanmıştır. 2017 yılında gaz akışının başlaması planlanıyor.

Türkiye-Yunanistan-İtalya doğal gaz bağlantısı yine bugün gündemimizde olan anlaşmalardan bir tanesi. 26 Temmuz 2007'de Türkiye-Yunanistan-İtalya arasında imzalanan hükümetler arası anlaşma var. 18 Kasım 2007'de bir tören düzenlenerek Yunanistan'a gaz arzı, düşük miktarlarda gaz satışı başladı Türkiye'den. 2017 yılında yine Yunanistan-İtalya bağlantısının işletmeye alınması planlanıyor. Bu çerçevede toplam yaklaşık 2,4 milyar metreküp Yunanistan'a doğal gaz ihracatı gerçekleştirildi.

Arap Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Mısır gazının Ürdün, Suriye üzerinden Türkiye'ye ulaştırılması amacıyla geliştirilmiş bir proje. Projede hâlihazırda Suriye'nin Homs şehrine kadar boru hattı inşaatı tamamlandı. 2012 Mart ayı sonuna kadar Türk-Suriye şebekelerinin bağlanması planlanıyor ama son dönemdeki siyasi gelişmeler bu sonucu belirleyecek görünüyor.

Nabucco Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Avrupa Birliği'nin en çok destek verdiği projelerden bir tanesi. 13 Temmuz 2009 tarihinde hükümetler arası anlaşmamızı imzaladık ve 1 Ağustos 2010 tarihi itibarıyla da bu anlaşma yürürlüğe girdi. Akabinde anlaşmaya ilişkin hukuki ve ticari detayları içeren proje destek anlaşmaları, her bir ülkeyle Nabucco şirketleri arasında imzalanan proje destek anlaşmaları 8 Haziran 2011'de Kayseri'de imzalandı. Nabucco inşaatının 2013 yılında başlaması ve 2017 yılı içerisinde de işletmeye alınması planlanıyor.

Irak özellikle Türkiye için önemli doğal gaz potansiyeline sahip. Bu doğal gaz potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla özellikle Bakanlığımızca yoğun çalışmalar yürütülüyor. 20 Kasım 2008 tarihinde TPAO, BOTAŞ ve Shell Enerji arasında bir mutabakat zaptı imzalandı. 15 Ekim 2009 tarihinde yine Türkiye ve Irak arasında bir doğal gaz koridoru oluşturulması için çalışmalar yürütülmesi hususunda bir mutabakat zaptı imzalandı ve son olarak 19 Eylül 2010 tarihinde imzalanan ortak deklarasyonla bir ortak çalışma grubu kurulması kararlaştırıldı. Ama tabii bunda da yine Irak'taki gelişmeler, Irak'ın yeniden yapılanma sürecindeki gelişmeler büyük rol oynuyor.

Hazar geçişli doğal gaz boru hattı uzun yıllardır gündemde olan bir boru hattı. Ancak, Hazar'ın statüsüne ilişkin sorunlar nedeniyle, özellikle Azerbaycan ve Türkmenistan arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle hattın hayata geçirilmesi bugüne kadar mümkün olmadı.

Ben çünkü anlaşmayla ilgili yine kısaca bir bilgi vermek istiyorum. Azerbaycan'ın Şahdeniz sahasının ikinci fazından yıllık yaklaşık 16 milyar metreküp doğal gaz üretilmesi hedefleniyor. Bu üretilen doğal gazın da 6 milyar metreküplük kısmının Türkiye'ye satılması ve kalan 10 milyar metreküplük kısmın ise Türk ulusal sistemi üzerinden ya da inşa edilecek yeni bir transit boru hattıyla Avrupa'ya taşınması konularını içeriyor. Bir paket anlaşma bu ve dün İzmir'de imzaladık.

Ben arz ediyorum efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Bu sunuşu da bize sağlayabilerseniz, Komisyon üyelerimize...

SİNAN OĞAN (İğdır) – Sayın Başkanım, bunu PDF olarak değil de normal elektronik ortamda üzerinde çalışabileceğimiz şekilde alabilirsek daha faydalı olur çünkü diğer hâline herhangi bir müdahale edemiyorsunuz.

BAŞKAN – Teknik olarak tam bilmiyorum ama belki onu pdf'ten word'e aktarılabilir diyen komisyon üyelerimiz de var, onu aramızda hallederiz biz.

Buyurun söz istediniz.

ALİ RIZA ALABOYUN (Aksaray) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Her iki arkadaşımıza da Sayın Müsteşar Yardımcısına da teşekkür ediyorum enerji konusunda verdikleri bilgi için. Tabii ortaya çıkan tablo, ülkemiz enerji konusunda yüzde 71 oranında dışa bağımlı, bunda da ağırlıklı olarak petrol ve doğalgaz geliyor. Burada yerli kaynaklarımız konusunda tabloda da aşağı yukarı 12 milyar metreküplük bir linyit rezervinden bahsedildi. Bu linyit rezervleri konusunda biz termik santral yapma konusunda biraz isteksiz gözükten bir ülkeyiz, belki de Kyoto Anlaşmasının altına imza attığımız için. Bugün Almanya'da nükleer enerjiden yavaş yavaş kömüre dayalı termik santrallere bir dönüş var. Bugün doğalgaz çok temiz bir yakıt diyoruz ama hiç de öylesine çok da masum, temiz bir yakıt değil. Yani bugün doğalgaz da hidrokarbon kökenli kömür de hidrokarbon kökenli. Bugün kömür yaktığınızda belki bir yılda ürettiğiniz karbondioksiti doğalgazı da

iki yılda üretiyorsunuz yaklaşık olarak. Dolayısıyla biz kendi kaynaklarımıza büyük ölçüde dönmemiz gerekiyor. Bu yüzden de özellikle son zamanlarda Karapınar'da bulunan bir kömür sahamız var bildiğim kadarıyla 2,5-3 milyar tonluk gibi Elbistan'dan sonra ikinci büyük bir yatağımız onunla ilgili de çalışmalar yapıldığı konusunda bilgim var ama tam detaylarını bilmiyorum. Bir, bu kömüre dayalı santralde aynı yenilenebilir enerjide olduğu gibi enerji alım garantileriyle bizim bir kere bir açılım yapmamız lazım yani kömür santrallerimizi faaliyete geçirmemiz lazım kömürümüzü değerlendirmek açısından yani yoksa biz yine doğal gazla bağımlılığımız devam edecek, bu bir.

İkincisi, hidroelektrik santrallerimiz var. Türkiye topoğrafik olarak diğer ülkelerden çok avantajlı bir konum arz ediyor. Özellikle Sarıyer barajı ki onun üzerinde bir pompajlı hidroelektrik sistem ki gece gündüz puantaj farkından -burada Kemal Arkadaşımız da bilir, sizler de konunun uzmanısınız- rüzgâr enerjisiyle entegre edilerek mevcut kapasiteyi en azından belli bir oranda artırabiliriz yüzde 100 olması mümkün değil belki ama bu konuda bir çalışma var mı, bu önemli.

Bir de enerji nakil hatları konusunda tabii ki Nabucco'ya değindik ama Nabucco'daki haritada ben Azerbaycan bağlantısını göremedim. Belki Şahdeniz 2'yi farklı mı değerlendirdik? Çünkü Nabucco'nun ilk enerji kaynağı Şahdeniz 2'den gelecekti fakat Azerbaycan'da bildiğim kadarıyla Rusya'yla 500 milyon metreküplük bir anlaşma yapıp enerji birim metreküplük birim fiyatı oldukça yükseğe çekip bir sıkıntı yarattılar orada. Ben Azerbaycan'ın uzun vadede çok sağlıklı bir enerji kaynağı olacağını tahmin etmiyorum Nabucco açısından. Burada en önemli kaynak bana göre Katar. Burada Katar Büyükelçimiz de var Mithat Bey o da konuya vâkıftır. Bugün Katar dünyanın üçüncü büyük doğal gaz rezervlerine sahip ve dünyanın da en büyük bu dis asoseyitid dediğimiz petrole bağlı olmayan tamamen en büyük doğal gaz rezervi orada. Birinci Rusya, ikinci İran üçüncü Katar. Şimdi Katar doğal gazını satabilmek için LNC tesisleri kurdu. Çok büyük yatırımlar yaptı ancak LNC'yle doğal gazını başka ülkelere satabiliyor. Şimdi doğal gaz maliyetlerine baktığınız zaman boruyla, nakille LNC arasında da yüzde 10 ile yüzde 15 -son zamanlarda bilmiyorum teknolojiye birtakım ilerlemeler olmuş, bu aşağıya çekilmiş olabilir- bir maliyet farkı var yani LNC daha pahalı ister istemez. Katar'la görüşmelerimiz var mı bu konuda? Yani en azından Katar doğal gazını bir doğal gaz boru hattıyla Suudi Arabistan Irak üzerinden -ki, Irak'tan bir doğal gaz alımı düşünüyoruz biz- böyle bir şeyle Nabucco'yu besleyebilir miyiz?

Bunları sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – İsterseniz Sayın Oğan'ın sorusunu da alalım hepsine birden cevap verirsiniz.

Buyurun Sayın Oğan.

SİNAN OĞAN (İğdir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle bu çok değerli sunumlarınız için teşekkür ediyorum.

Hatırlarsanız Sayın Başkanım daha önceki toplantımızda enerjiyle ilgili al ya da öde şartı konusunda komisyonumuza bilgi verileceği ifade edilmişti, bana ulaşmadı, bilmiyorum komisyonumuza ulaştı mı bu arada? Komisyonumuza ulaştı mı böyle bir bilgi?

BAŞKAN – Yok henüz ulaşmadı.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Onu eğer alabilirsek çok memnun olacağız, önemli bir konu ülkemiz için.

İkincisi, Samsun Ceyhan’la ilgili ben gelişmeyi merak ediyorum. Ayrıca bine yakın projesine bizim izin vermemiz bu anlamda Nabucco’nun şansını azaltmıyor mu? Rusya Güney Akım noktasında bizden eğer yanılmıyorsa izin aldı, daha önce araştırma izni almıştı şimdi de inşaat iznini eğer yanılmıyorsa aldı. Dolayısıyla biz daha Nabucco’da anlaşmaları tamamlayamazken Nabucco’nun en büyük rakibi olan Güney Akım konusunda bizim Rusya’nın önünü açmamızın acaba bizim bilmediğimiz bir mantığı var mı? O tarihlerde yakından takip ettiğim kadarıyla Samsun-Ceyhan karşılığında bunu aldığımız ifade edildi ama Samsun Ceyhan konusunda da ben bir ilerleme olduğunu göremiyorum.

İkincisi, bu doğalgazdan elektrik üretimi noktasında biraz bilgiye ihtiyacımız var yani niye hâlâ aldığımız doğalgazın -ki pahalı bir ürün- yüzde 60’ını elektrik üretimine harcıyoruz. Bu noktada önümüzde bir şey var mıdır? Yani 2015’e kadar örneğin şunu şu noktaya kadar indireceğiz. İndirmemiz lazım yani ülkenin hazır parasını bu anlamda başka kaynakları daha hızlı devreye almamız gerekirken en kolay ve en pahalısı olan doğalgaza yatırıyoruz ve doğalgazdan elektrik üretiyoruz. Bu anlamda Ermenistan’dan da elektrik anlaşmamız vardı. Bugünkü şartlarda her ne kadar sunumda Ermenistan’dan elektrik alımı söz konusu olmasa da böyle bir anlaşmayı imzalamak ne manaya geliyor doğrusu merak ediyorum.

Üçüncüsü kendi ilimle ilgili bir soru sormak istiyorum. İğdır’ın sağından solundan her tarafından doğalgaz boruları geçtiği hâlde İğdır Türkiye’nin hava kirliliğinin en yüksek olduğu illerinden birisi ve hâlâ İğdır’lı doğalgaz kullanamıyor. Boru hatları bizden geçiyor ama doğalgazı bizim oradaki insanımız kullanamıyor.

Bir de eğer ilgi alanınıza giriyorsa Metsamor Nükleer Santrali Van depremi dolayısıyla da ciddi sıkıntı Türkiye’imiz için. Bu noktada Bakanlığımız olarak veyahut da diğer kurumlarımız olarak, Atom Enerjisi Kurumumuz olarak bir girişimde bulunuyor musunuz? Sayın Başkanım, dünyada 442 tane nükleer santral içerisinde bir depremde radyasyon sızıntısı yapacak ilk on santral içinde ve bizden de sadece 16 kilometre uzaklıkta. Bizde Türkiye’deki bu son nesil nükleer santrallere karşı çıkarken hemen yanı başımızda çok ciddi bir tehdit var ve bunu nedense Atom Enerji Kurumumuz ısrarla görmek istemiyor. Ben yedi senedir bu meseleyle uğraşıyorum. Atom Enerjisi Kurumumuza yıllarca müracaat ediyoruz “Efendim oraya sinyal şeylerini koyduk, herhangi bir sızıntı yok.” İyi de biz onu

demiyoruz ki. Daha önce bu bölgede deprem oldu. Ermenistan 9 şiddetindeki depremlerin her zaman olabileceği bir yer ve 88 depreminde 25 bin kişi öldü orada. Santral altı sene kapalı kaldı. Dünyada ilk santraldir altı yıl kapalı kaldıktan sonra yeniden faaliyete başlanan. Bizim Atom Enerjisi Kurumumuz sadece ve sadece bölgede bir sızıntı var mı yok mu onun ölçüyor. İyi de bir deprem olduktan sonra sızıntıyı ölçseniz ne olur ölçmeseniz ne olur? Yani Van'da bir felaket yaşıyoruz ama yarın orada Van'da değil Iğdır'da, Iğdır'da değil Spitak'ta bir deprem olsa yani bölge tamamıyla artık radyasyona maruz kalacak. Bununla ilgili herkes sesini çıkarmış durumda. Avrupa Konseyi Ermenistan'a şart koşmuştu, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumunun açıklamaları var, Avrupa Birliğinin Ermenistan'daki temsilcilerinin, herkesin açıklaması var bir tek bizden ben böyle bir açıklama duymadım. Bu konuda Fukushima gibi Japonya nükleerde, teknolojiye bayağı ileride onlar bile bu şeyi sağlayamadıktan sonra Ermenistan'ın bunu sağlaması hiç mümkün gözüküyor. Türkiye'nin mutlaka ve mutlaka bu konuda bir şeyler yapması lazım.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Edipoğlu buyurun.

MEHMET ALİ EDİBOĞLU (Hatay) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben konuşmacı arkadaşlarıma da sunumlarından dolayı teşekkür etmek istiyorum.

Dikkatle dinledim kendilerini. Kayıp enerjiden hiç bahsedilmedi iki sunumda da. Bildiğim kadarıyla Türkiye'deki bütün iletim ağlarının eski olduğu, özellikle kabloyla havadan iletim nedeniyle ciddi elektrik enerji kayıpları olduğunu okuyorum, dinliyorum. Bu konuda bir çalışma var mı, düşünülüyor mu? Bu kayıp oranı ne kadar?

Yine, okuduğum kaynaklarda 1,5 milyar dolarlık bir yatırımla çok ciddi tasarrufta bulunabileceğimiz söyleniyor, yazılıyor. Bu konuda bilgi istiyorum.

İkincisi, yine dinlediğim kadarıyla hidroelektrik santrallerinden enerji kullanım oranı yüzde 40 olduğunu açıkladı Sayın Bulut. Bu, arttırılmaz mı? Neden yüzde 40'lar seviyesinde?

Üçüncüsü merak ettiğim için soruyorum. Özelleştirilen bölgeler kırmızıyla, özelleştirilmeyen bölgeler maviyle ve özelleştirileceği söylendi. Doğu ve Güneydoğu'da özelleştirme yapılacak mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Korutürk.

OSMAN TANEY KORUTÜRK (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de sunumlardan dolayı değerli arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum, son derece değerli doyurucu sunumlar hazırlamışlar ve bize verdiler, çok teşekkür ediyorum.

Çok kısa bir şey soracağım. Sayın Oğan'ın ikinci sorusunu kendi zihnimde tamamlamak için soruyorum: Nabucco'yla Güney Akım arasında etkileşimden bahsettiler. Nabucco'yla Güney Akım

arasındaki etkileşimi irdelerken acaba Güney Gaz Koridorunu da bunun içerisine koyup bu üçünün birbirini ne kadar etkileşim içerisinde bulunduğunu söylemeniz mümkün olabilir mi?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Bir şey hatırlatmak istiyorum. Nabucco konusu gündemin üçüncü maddesinde tekrar görüşeceğiz. İsterseniz orada görüşelim isterseniz burada, uygun bulursanız oraya alalım?

OSMAN TANEY KORUTÜRK (İstanbul) – Orada görüşebiliriz.

Buyurun.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi nükleer santrallerin gerek insan sağlığına gerek çevreye verdiği zararlar ve tehlike had safhaya geldiği görüldüğünden tüm dünya artık bundan vazgeçiyor. Sunumda tüm dünyanın iştahla nükleer enerjiyi üretmek için santral kurduğunu dinledim, bunun doğru olmadığını ifade etmek istiyorum. Almanya 2022 yılına kadar bütün nükleer santrallerini kapatacağını açıkladı, Libya çöllerinde güneş enerjisi santralleri kuruyor şu anda. Japonya bizdeki Sinop'taki etkinliğinden vazgeçeceğini hatta kendi ülkesinde de artık nükleer santral kurmayacağını söyledi. Viyana nükleer santrali kurdu, anahtarını teslim aldı, santrali açmadı. Tüm dünya artık nükleerden kurtulmaya çalışırken bizim bu nükleer iştahımızı anlamam mümkün değil. Teknik olarak söylüyorsanız bunu anlayışla karşılayabilirim yani “Ben enerji uzmanıyım, Türkiye'nin enerjiye ihtiyacı var, teorik olarak bunun nükleerden sağlanması beni çok rahatlatır.” derse teknik elemanlarımız, arkadaşlarımız bunu ben bir noktaya kadar anlarım fakat bugün Van'da meydana gelen depremde biz Mecliste işte “Niye çadır kurulmadı?” diye böyle şeylerle konuşuyoruz çünkü depremin müsebbibi insan değil, depremin müsebbibi Hükûmet değil ama bir nükleer santral kurulduğunda bunun oluşturacağı zararın müsebbibi Hükûmet olacaktır, bunun da kimse altından kalkamayacaktır. Bugün özellikle Akkuyu'ya yapılacak olan ya da yapılması planlanan bizim de ciddi şekilde direndiğimiz nükleer santralin üreteceği enerjinin çok daha üstündeki bir enerji kayıpların önlenmesiyle engellenebilir, bunu hepimiz biliyoruz. Güneşten, rüzgârdan jeotermal enerjiden bahsedildi, biz bunları daha kullanmadan yönümüzü nükleer enerjiye dönmemiz büyük bir cinayet olacaktır. Bir yandan enerji elde ederken diğer yandan da orada yaşayan insanları tehlike altında bulunduramayız.

Depremden bahsetti Sayın Oğan. Deprem olmasa da Sayın Oğan, yapılan araştırmalar hiçbir sorun olmasa da nükleer santralin etrafında 5 kilometre kadar yakın çevresinde olan bütün insanlarda özellikle çocuklarda lösemi olasılığı oranının 2 kat arttığı tespit edilmiştir. Hâl böyleyken...

SİNAN OĞAN (İğdır) – İğdir'da artık normal ölüm yok, herkes kanserden ölüyor.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Herkes kanserden ölüyor yani bunu bilmeyen yok. Hiçbir sorun olmasa da nükleer santralde, hiçbir sızıntı olmasa bile bunun nedenini bilim insanları araştırınsınlar, ayrı bir şeydir ama bu bir gerçektir. Hâl böyleyken biz bir yandan enerji üreteceğiz, bir yandan da enerjiyi

kullanacak olan insanları ortadan kaldıracacağız bunun mantığını anlamak mümkün değil. Nükleer enerjiyi savunan insanların, savunan arkadaşlarımızın nasıl bir vebal altına girdiklerini düşünmelerini istiyorum çünkü bizim ülkemiz 365 günün yaklaşık 300 gününe yakın bir kısmında güneş alıyor. Rüzgârımız demin haritayı çok güzel gösterdiler, jeotermal çok güzel gösterdiler. Biz buralara yönelmemiz gerekirken, buralardan enerji elde etmeye çalışırken nükleeri anlamak mümkün değil. Sunumlarda da bunlara hakikaten dikkat edilmesi lazım.

Teknik şeylere girmeyeceğim yani vıever daha önce kullanıldı mı, biliniyor mu bilinmiyor mu, bilmediğimiz bir alamete mi bindik, nereye gidiyoruz, bunun anlaşması nasıl yapıldı, bunlar çok uzun konular bunları muhtemelen aşağıda konuşacağız, ciddi şekilde de konuşacağız. Ne kadar alım garantisi verdik, alım garantisiyle bizim ödediğimiz para nelerdir, Türkiye'nin ekonomisine olan zarar nedir, nükleer santralin Akkuyu'da yapılması planlanması, bütün bunları uzun uzun konuşacağız, şu anda komisyonu çok meşgul etmek istemiyorum ama nükleer enerjiyi yani hakikaten çok dikkatle konuşmak lazım.

Bir de duygumu ifade etmek istiyorum. Sevgili arkadaşımız nükleer enerjiden bahsederken gözleri parıldadı, ben buna çok da üzüldüm gerçekten yani bir insani boyutu... Hakikaten öyle hissettim yanılsam yani üzüntüyle söyleyebilir yani "Hakikaten kötüdür ama ihtiyacımız var, ne yapalım?" demek başka şey, gözleri parlayarak söylemek başka şey. Neden bunu söylüyorum? Çünkü sizin gibi değerli elemanlar, değerli insanlar Sayın Bakana, Başbakan'a bu bilgileri veriyorsunuz, böyle iştahla bilgi verdiğiniz zaman size inanacaklardır ama olayın bir boyutunu da, insani boyutunu da lütfen mutlaka göz önünde bulundurmanızı istirham ediyorum.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Burada tabii oturuştan kaynaklanan bir haksızlık olduğunu da müşahede ediyorum. Masanın bu tarafı bu duygulu bakışları görmemiş oldu, bu tarafı da görmüş oldu. Ben buradan uzakta olduğum için hiç göremedim. Ama bu duygulu konuşmanızdan dolayı da size teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Karal.

HASAN KARAL (Rize) – Ben de arkadaşlara çok teşekkür ediyorum.

Yalnız sunum içerisinde gözden kaçan bir konu oldu, o da özellikle Doğu Karadeniz Bölgesinde yapımı hızla devam eden hidroelektrik santralleri konusundaki son durum nedir? Türkiye'de bu HES adı altındaki bu projelerin toplam adedi nedir? Şu anda bunların yüzde kaçını bitirilmiştir? Bu çalışmalar konusunda gelinen son durum hakkında bilgi talep ediyoruz.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Sayın Başkan, bir cümle...

BAŞKAN – Onuncu soru olacak.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Çünkü tamamlamak lazım.

BAŞKAN – Buyurun.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Doğu Karadeniz’de olsun başka yerlerde olsun herkes HES’e karşı ama biz de HES’e hasretiz İğdır’da 3 tane bekçi emekli ettik. Bizim İğdır’da bir baraj var ve bir türlü yapılamıyor, ondan elektrik de üretilecek. Demirsıkan barajı. Dolayısıyla sizin aksinize biz bir an önce bekliyoruz ama kırk yıldır bekliyoruz.

HASAN KARAL (Rize) - Yanlış anlaşıldı biz karşı değiliz.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Hayır bu televizyonlarda Doğu Karadeniz’de biz çok şeyleri gördük, o açıdan...

HASAN KARAL (Rize) – Özellikle bu konuşmadan sonra HES’lerin önemi bir kez daha ortaya çıktı.

Özellikle çevrecilerin hassasiyetle üzerinde durmuş olduğu bu HES’ler yapılırken çevrenin tahrip edilmesi konusunda biz de hassasiyetle yaklaşıyoruz ve yaklaşmamız gerekiyor ama çevreyi elbette korumak birinci görevimiz ama bu HES’leri de bir şekilde değerlendirmek de yine bir millî görevimiz olsa gerek diye düşünüyorum. Hele hele Hükûmetimizin son aylarda geliştirdiği projelerle beraber özellikle HES bölgelerindeki çevre düzenlemeleri ve ortaya konan mükemmel peyzajlarla beraber bu olumsuzluklar da ciddi anlamda örtülüyor. İnşallah bunlar da tam netice verdiğinde bu görülecektir. Mesela Türkiye’de Trabzon Çaykara Solaklı vadisi ve Rize İyidere vadisinde HES’lerin yoğun olduğu bu iki bölgede çok ciddi anlamda bir çevre düzenleme projeleri geliştiriliyor. Bu konuda da yine teşekkür ediyorum. Yalnız toplam proje adedini öğrenmek istiyorum ve bunların yüzde kaçını tamamladı? Bunların toplam Türkiye’nin enerji tüketimindeki oranı kaçtır bu HES’lerin toplamının? Bu konularda bilgi öğrenmek istiyoruz.

BAŞKAN – Sayın Bal.

İDRİS BAL (Kütahya) – Değerli arkadaşlar, burada sızıntı olmasa bile santrallerden kanser hadiselerinin arttığına dair bir iddia ortaya atıldı. Acaba bilimsel bir veri var mı? Yani bu ispatlanmış mı denekler üzerinde? Yoksa sadece bu bir iddia ya da korku mu? Eğer ispatlandı ise mesele başka. Eğer ispatlanmadı ise tabii ki bizim gibi enerji bağlamında dışarıya bağımlı bir ülkenin her türlü alternatifi şimdi değil geçmişte zaten masaya yatırması gerekirdi.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Safi buyurun.

İSMAİL SAFİ (İstanbul) – Yenilenebilir enerji kaynakları içinde tabîî ki güneş enerjisinin yeri önemli. Fakat bu sunumda 2023 vizyonu, hedefleri ortaya konulurken ondan bahsedilmedi yani rüzgâr vardı, HES vardı, o yoktu. Yani bizim böyle bir hedefimiz yok mu 2023 vizyonu güneşle alakalı?

Bir de bu depolama, iki tane depodan bahsedildi doğal gazla alakalı. Bu Tuz Gölü Projesi vardı, bu gündemde mi kaldırıldı mı onu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN – Siz tekrar söz...

TUNCA TOSKAY (Antalya) – Daha var soru.

BAŞKAN - Yani bence artık sorulara son verelim çünkü on tane anlaşma daha gelecek saat 2’de de Genel Kurul var. Anlaşma maddelerinin sırasında da söz alabilirsiniz. Uygun bulursanız... Kayda geçti bütün sorular ve görüşler.

Var mı soru?

TUNCA TOSKAY (Antalya) – O zaman izin vererseniz bazı sorular sormak istiyorum.

BAŞKAN - Buyurun.

TUNCA TOSKAY (Antalya) – Enerji sektörü açısından elemanter bütün bilgileri içeren bu sunum için arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz. Hele bize verilen şeylerde bundan yararlanmamız mümkün olacak.

Benim birkaç tane sorum var: Şimdi bir kere Türkiye’de enerjide dışa bağımlılığımız yüzde 71,5’a ulaşmış vaziyette denildi en son rakam olarak. Bu geçtiğimiz sekiz, on yıldan bu tarafa bu bağımlılık oranı nasıl seyretti?

İki, 2023 yılında 500 milyar kilovatsaatlık bir elektrik enerjisi talebi olacağı ifade ediliyor. Kapasitemizi, yerli kaynaklarımızı kullanabildiğimiz takdirde bunun yüzde 50’sini kendimiz üretebiliriz diyorsunuz.

Şimdi bu yüzde 71,5’tan 2010’da, 2023’te bağımlılık oranını yüzde 50’ye indirmek için ne kadar yatırım yapmamız lazım? Türkiye’de gayrisafi millî hasılanın tasarruf oranı yüzde 13 civarında olduğuna göre bunu tamamlayabilmek bakımından ne kadar doğrudan yabancı sermaye ihtiyacımız var? Biraz evvel -bir yerde yanlış hatırlamıyorsam, yanlışsa tashiî edin- enerji sektöründe yabancı yatırım çeken ülkeler arasında 5’inci sırada olduğumuz ifade edildi. Yıllık enerji sektörüne gelen doğrudan yabancı sermaye miktarı nedir? Bunların ne kadarı hazır tesisleri satın alıyor, ne kadarı yeni kapasite yaratıyor? Ben de aynı şeyi söylüyorum: 2023 projeksiyonları arasında güneş enerjisiyle ilgili bir nokta yok, ki tahmin ediyorum bu konuya eğilmemiz lazım. Bu yüksek dış bağımlılık ve enerji güvenilirliği açısından bizi sıkıntıya sokan tablonun değişmesi için yerli kaynakları ne yapıp yapıp artırmamız, harekete geçirmemiz, verimliliği artırmamız lazım.

Şimdi bu enerji sektöründeki özelleştirmeler enerji verimliliği üzerinde rakama dayanan bir şekilde nasıl bir etki yaptı ve özelleştirmelerin artmasına paralel olarak acaba bizim enerji maliyetlerimiz düştü mü? Ve enerji sektöründe yine geçtiğimiz sekiz, on yıldan bu tarafa yabancı sermayenin payı nasıl seyretti?

Şimdilik ben bunları sormak istiyorum, teşekkür ederim.

BAŞKAN – Anladığım kadarıyla sorular soruldu. Şimdi kurum temsilcileri sorulan sorulara cevap versinler.

Enerji Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı söz alacak.

Buyurun.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

Sayın milletvekillerimiz tarafından sunulan soruları cevaplayacağım Bakanlığımız adına. Daha sonra da uluslararası projelerle ilgili konularda Dışişleri Bakanlığımız yetkililerinin de tabii ki katkıları olacaktır.

Sayın Vekilimiz çok haklı bir şekilde yerli kaynaktan ve kömürün kullanılması konusunda çalışmalar konusunda bir soru sordu. Bu noktada Afşin-Elbistan kömür sahası ve yeni keşfedilen Konya-Karapınar sahasının termik santraller yoluyla hayata geçirilmesi noktasında Bakanlığımızın oldukça önemli çalışmaları vardır. Afşin-Elbistan sahası noktasında geçmişte nükleer enerji ihalelerinde olduğu gibi buralarda da bazı sorunlar yaşandı. Bakanlığımız bütüncül bir yaklaşımla bu sahanın değerlendirilmesi noktasında yabancı ortaklı projelerle bu çalışmaları hayata geçirmek noktasında çalışmalar yürütmektedir. Tabii bizim enerji ihtiyacımızı karşılamak noktasındaki birincil olarak en çok önemseydiğimiz kaynak yerli kömür. Yerli kömür Sayın Vekilimizin söylediği gibi satın alma garantisiyle de gerçekleştirmek mümkün fakat piyasa fiyatları noktasında satın alma garantisi olmadan da bazı hukuki sorunlar çözüldüğü vakit yerli ve yabancı yatırımlar bu noktada olumlu bir atım atacaklar.

Sayın Vekilim Sarıyer Barajı'ndaki sorundan bahsetti. "Orada rüzgâr santrallerine ilişkin olarak bu tip teknik sorunların giderilmesi noktasında çalışmalar var mı?" dedi. Bu noktada Yalova'da pompajlı hidroelektrik santral ARGE projesi niteliğinde Japonların NEDO kuruluşuyla birlikte Elektrik İşleri Etüt İdaresinin geliştirdiği bir çalışma var. Bu bir pilot proje çalışması, bu devam ediyor Sayın Vekilim.

Daha sonra, Sayın Vekilim, Şahdeniz Projesi'nden Nabucco Projesi'nden ve Katar LNG konularına ilişkin sorularını yöneltti. Katar'ın tabii çok ciddi bir LNG kaynağı var. Bu noktada Amerika'daki Shell Gas'daki ortaya çıkan keşiflerden sonra LNG'de ciddi bir fiyat düşüşü yaşandı. Bizim batı hattı kontrat iptalimizden sonra LNG tüketiminin artırılması noktasında Katar da önemli bir kaynak olabilir. Fakat Fukushima'da ortaya çıkan nükleer santrallerdeki problemlerden sonra Japonya'daki toplam 54 nükleer santralin şu an sadece 10'u işliyor. Bu noktadaki spot LNG fiyatları 2 katı arttı. 8 dolar MMBTU'su LNG'nin şu an 16 dolara yükseldi fakat Katar'la... Dışişleri Bakanlığımız bu konuda daha ayrıntılı bilgi verecektir. Öteden beri Katar doğalgazının Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya doğalgaz boru hattıyla iletilmesi noktasında çalışmalar var. Katar LNG

politikaları nedeniyle bunu masaya bile almak istemedi fakat son yıllarda Hükûmetimizin çalışmalarıyla Katar bu konuya artık masada tutmakta ve çalışmakta. Fakat Katar'la doğalgaz boru hattı dışında LNG noktasında da çalışmalar yürütebiliriz. Türkiye'de LNG terminali kurulması, bunun gerekirse Nabucco hattına verilmesi veya Türkiye üzerinde kurulacak bu LNG santralleriyle Türkiye'ye ve bölge ülkelerinin ihtiyacının karşılanması da önemli bir nokta olabilir.

Doğalgaz Şahdeniz 2 ve Nabucco'yla ilgili konularda da şunu söylemek mümkün: Sunumlarında arkadaşlarımız iletti, 2030'a kadar Avrupa'da 200 milyar metreküpe kadar bir doğal gaz ihtiyacı ortaya çıkacak, talebi ortaya çıkacak. Bu projelerin aslında hiçbirisi birbiriyle rekabet eden projeler değil fakat öncelikleri var. Her ülkenin kendisine göre öncelikleri var ve bizim ülkemizin de önceliği, ülkemizin ve Avrupa'nın bu doğalgaz ihtiyacının daha çok Rusya dışı projelerden bu pazara ulaşması, bu noktada dün gerçekleştirilen Şahdeniz-2 doğal gazı hükûmetler arası anlaşması bu öncelik noktasında konunun bizim istediğimiz şekliyle seyrettiğini göstermekte. Bu proje, Nabucco, bugün burada tartışacağımız ITGI Projesi ve TAB projelerinin gerçekleşmesi noktasında en önemli adım oldu. Bunu da bu şekilde geçtikten sonra Milletvekilimiz Sayın Oğan'ın sorularına geçmek istiyorum.

Al ya da öde ile ilgili bilgileri Sayın Komisyonunuza daha önceden iletmıştik bu bilgileri Sayın Başkanım, tekrar ileteceğiz.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Daha önce, ne zaman? Biz bunu iki hafta önce konuştuk bize iletileceğini...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Biz o talepten sonra ilettik Sayın Vekilim ama tekrar bunu iletelim. Strateji Başkanlığımızdan aldığım bilgiye göre Sayın Meclisimize bu iletilmiş ama biz tekrar iletelim Sayın Vekilim.

BAŞKAN – Yani doğrudan doğruya Dışişleri Komisyonuna iletirsiniz Mecliste çünkü kaybolma ihtimali çok fazla.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Tabii ki Sayın Başkanım, bugün iletiyoruz.

Samsun-Ceyhan petrol boru hattına ilişkin olarak çalışmalar sürdürüldü. En son Sayın Başbakanın mart ayında Moskova'ya gerçekleştirdiği ziyarette önemli konularımızdan birisiydi Samsun-Ceyhan. Bu noktada tabii, kabul etmek mümkün, burada bir hız, bir ivme azalması var fakat bu noktada Rusya'yla olan enerji temaslarımızda en önemli gündemlerimizden birisi yine Samsun-Ceyhan boru hattı.

Güney Akım ve Nabucco'yla ilişkisi noktasında da birkaç noktaya değinmek isterim. Demin de söylediğim gibi, aslında bu enerji projelerinin hiçbirisi birbirinin rakibi değil fakat öncelikler var. Bu,

zaman içerisinde her proje de ticari olduğu sürece hayata geçecek Nabucco' dan da gerçekleşirse güney akımdan da Türkiye kendi üzerine düşen görevlerden sonra bazı faydalar ve kârlar sağlayacak tabii ki.

Ermenistan, Iğdır konusunda sayın vekilim soru yöneltti. Iğdır'daki sorun, tabii, bu doğal gaz dağıtım ihaleleri gerçekleştirildi, bu noktada bu özel sektör tarafından ticari bulunması gerekmekte. Bu noktada, Hükümetimizin tüm illere doğal gaz ulaştırılması noktasında hedefleri var. Bu noktada, BOTAŞ çalışmalar yürütmekte fakat ekonomikliği noktasında sorun olan il ve önemli ilçeler noktasında Yüksek Planlama Kurulunun bir çalışması var, bu çalışma gerçekleştiği vakit BOTAŞ da bu tip sorunları giderecektir.

Metsamor Nükleer Santrali konusunda, bu konuda TAEK'in Uluslararası Enerji Ajansı ve nükleer güvenlik toplantılarında bu konuyu sürekli gündeme getirmekte fakat aynı zamanda TAEK teknik verilerle Metsamor'un depremde sonra da bunu takip etti. Metsamor'da ortaya çıkabilecek problemleri günü gününe, anı anına izlemekte fakat ABD, Fransa ve Avrupa Birliği'nin destekleriyle bu santralde bazı iyileştirmeler gerçekleştirdi fakat hepimiz de tabii, bu santralin ülkemiz için önemli bir tehdit olduğunu kabul ediyoruz.

Sayın Ediboğlu, kayıp enerji konusunda soru yöneltti. Kayıp enerji konusunda, bu noktada dünyada genel kabul gören oran yüzde 2,5 ile 3 arasında, Türkiye'deki şu andaki kayıp enerji oranları da ortalama buna paralel olarak gitmekte fakat tabii, bunların mevcut iletim hatlarında kayıp enerjiyi ortadan kaldırmak için ciddi bir maliyet ortaya çıkmakta. Arkadaşlarımdan aldığım bilgileri aktarmak istiyorum: İletimde sorun yok fakat dünya standardında yüzde 2,5-3 oranında, Türkiye'deki ortalamanımız şu hâliyle yüzde 2,9. Yani bu hâliyle dağıtımdaki sorunlar temel sorunlarımızdan fakat onu da çözmeye çalışıyoruz.

Sayın Ediboğlu'nun ilettiği diğer bir soru da özelleştirme yapılan bölgelerle ilgiliydi. O noktada, yirmi bir dağıtım bölgesinin tamamında ihale süreci tamamlandı, on iki bölgenin devri gerçekleştirildi, dokuz bölgenin devir işleri devam etmekte. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni içeren dağıtım bölgesinin ihale süreci de tamamlanmış durumda.

Sayın Korutürk, Nabucco, güney akım ve güney gaz koridorları noktasında sorusunu yöneltti. Demin de söylediğim gibi Avrupa'nın gelecekteki Doğal gaz talebi 200 milyar metreküp civarında. Bu noktada, Nabucco da güney akım da Avrupa'nın bu güney gaz koridoru çerçevesinde değerlendirilip hepsi de ticari olarak gerçekleştirilebilecek projeler.

Sayın Atıcı, nükleer konusunda açıklamalarını iletti ve daha sonra sorularını yöneltti. Nükleer de tabii, Bakanlık olarak en çok önemseydiğimiz çünkü Fukushima kazası ortaya çıktığı vakit biz, Japonlarla Sinop nükleer güç santrali sahası noktasında müzakerelerimizi yürütmekteydik. Bu noktada, biz nükleer santrali henüz gerçekleştirmemiş bir ülke olarak almamız gereken en büyük ders

nükleer güç santralinde en önemli nokta güvenlik noktası, daha sonra da işleticinin güvenliği. Biz bundan sonraki çalışmalarımızda buna gereken hassasiyeti göstererek çalışmalarımızı yürütüyoruz.

Almanya noktasında tabii, şunu söylemek lazım: Almanya normal proje ömrü dolmuş nükleer güç santrallerini 2022 senesinde durduracağını açıkladı fakat bu santraller hâlâ çalışmakta, buna da dikkati çekmek isterim.

Fukushima kazası olduktan sonra Japonya bizden süre istedi, haziran ayına kadar müzakerelere ara verdik fakat hâlâ resmî olarak Japonya Hükûmetinin bizden isteği, bu müzakere süreçlerini durdurmamak ve Türkiye ile ortaklaşa Sinop'ta nükleer güç santrali gerçekleştirme noktasında çalışmaları yürütmek, onu ifade etmek isterim.

Sayın Karal, Doğu Karadeniz'deki HES'lerle ilgili sorularını yöneltti, ona kısaca değinmek istiyorum. Türkiye'de 29.500 megavat lisanslı HES projesi var. Bunun 17 bin megavatlık kısmı çalışmakta, yaklaşık 10 bin megavatlık kısım lisanslandırılmayı beklemekte EPDK tarafından, 12.500 megavatlık lisans almış bulunan tesisler bulunmaktadır, bunların çoğuysa Karadeniz Bölgesi'nde, bunun da oranı yaklaşık 6 bin megavat sayın milletvekilim.

HES potansiyelimiz 140 milyar kilovatsaat yıllık değeri. Potansiyelin yüzde 37'si şu an işletmede, inşaat aşamasında ise şu an yüzde 15'lik bir kısmı bulunmakta. Bu da yaklaşık 21 milyar kilovatsaate denk gelmekte.

Sayın vekilim, Tuz Gölü'yle ilgili bir soru yöneltti. Tuz Gölü ihalesi bizim depolama noktasında ve arz güvenliği noktasında en önemli projelerimizden. Bu ihale tamamlandı, sonuçlandırıldı. Tabii, bizim önemli bir ihalemiz de Erzincan kompresör ihalesiydi. Bugün bunun temel atma töreni gerçekleştirildi. Tuz Gölü ihalesinin de temel atma töreni önümüzdeki günlerde sayın bakan tarafından gerçekleştirilecek ve proje öngörülen süre içerisinde gerçekleşecek.

Sayın vekillerim, güneş konusunda 2020 vizyonu ile ilgili soru yönelttiler. Güneş enerjisine ilişkin, Güneş Enerjisinde Verimlilik Yönetmeliği çıkartıldı. 600 megavata kadar bir hedefimiz var. Güneşteki hedefimiz 2023 vizyonunda 600 megavat. Bunlarda alım garantisi var. 13,5 dolar/sent yerli yatırım ile 18 sente kadar bu destekler yükseltilebilmekte. Türkiye'deki ışınlam miktarı yıllık 2 bin ila 2.200 saat civarında. Bu da bizim için oldukça önemli bir miktar. Güneş rüzgâra göre hâlen gelişme aşamasında, pahalı bir alternatif ama maalesef, teknolojik olduğunda, maliyetleri makul seviyelere indiğinde, malzeme bilimine gerçekleşecek gelişmelerle biz de ülkemizin önemli bir güneş potansiyelinin olduğuna inanmaktayız.

Sayın Toskay, FID yatırımlarıyla ilgili sorularını yönelttiler. Bu noktada, daha ayrıntılı, daha spesifik bilgileri ben kendisine izniyle daha sonradan arz etmek isterim.

Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Onu Komisyona iletirseniz diğer üyelerimiz de paylaşabilirsin o bilgileri.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Tabii ki Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Ediboğlu.

MEHMET ALİ EDİBOĞLU (Hatay) – Bir soruma yanıt alamamıştım da.

Mevcut çalışan hidroelektrik santrallerinde kapasite kullanım oranı nedir, artırılabilir mi?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Sayın Vekilim, bunu genel olarak yüzde 35 ve 40 olarak cevaplamak mümkün fakat ben bu sorunuzu daha ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak da size cevaplamak isterim.

BAŞKAN – Bu nükleer santrallerin sağlığı zararı konusunda...

İDRİS BAL (Kütahya) – Sızma olmasa bile zarar verdiği ne dair bir delil var mı?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Sayın Vekilim, TAEK’ten yetkili arkadaşlar da burada. Bizdeki mevcut verilere göre, Kore’de veya başka ülkelerde 500 metre yakınına kadar yerleşim alanları olan santraller var. Bu noktada, bizdeki mevcut verilerde böyle bir bilgi yok.

BAŞKAN – Sayın Oğan, size de söz vereyim, sonra müsaade ederseniz anlaşmalara geçeceğim.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Çok teşekkür ederim.

Yani önemli, memleketimiz için önemli olduğunu düşünmesem emin olunuz ki üzerinde ısrarla durmam. Güney Akım Projesi, Nabucco Projesi, Samsun-Ceyhan Projesi bunlar ülkemizin kaderini ilgilendiren konular. Burada muhalefet olsun diye veyahut da başka bir polemik yaratalım diye ifade etmiyorum ama “Güney akıma da katkıda bulunacağız, Nabucco’ya da.” Yani bu bir cevap değil. Eğer bunun için hazırlanmak gerekiyorsa, bunun için ayrıca yazılı cevap vermek gerekiyorsa vermek lazım ama Nabucco’yla güney akım birbirinin rakibidir. Ben bu meseleyi bizzat Putin’le de görüştüm, bizzat görüştüm ve kendisi o dönem Samsun-Ceyhan konusunda çok istekli olduklarını, mutlaka basın önünde mutlaka bu projeyi gerçekleştireceklerini söylediler iki sene önce ama bugün o başladığımız noktanın çok gerisindeyiz. Ne oldu da yani bir pazarlık yapıldı Samsun-Ceyhan’a karşı Güney Akım Projesi. Güney akım devam ediyor ama Samsun-Ceyhan’da bir ilerleme yok. Ayrıca, güney akım Nabucco’nın rakibidir, emin olunuz rakibidir. Nasıl ki zamanında Türkmen gazının rakibi mavi akım idiyse bugün de güney akım Nabucco’nın rakibidir. Yani bu konuda daha doyurucu bilgi vermek, meselenin üzerinde durmak lazım.

BAŞKAN – Sayın Alaboyun...

ALİ RIZA ALABOYUN (Aksaray) – Ben, Sayın Oğan’ın yaklaşım konusunda biraz açıklama getirmek istiyorum. Ben de Enerji Bakanlığı kökenliyim, bir de NATO Parlamenterler Asamblesinde biz enerji hatlarının güvenliği, enerji kaynağı güvenliği konusunda yoğun çalışıyoruz.

Şimdi, güney akım, Novorossiysk-Varna arasında, bugün Rusya'yla İtalyan Firması ENI arasında yapılan anlaşmayla yaklaşık 25 milyar euroluk büyük bir bütçeye sahip bir proje ama şu an İtalya'nın içerisinde bulunduğu ekonomik kriz, dünyanın içerisinde bulunduğu ekonomik kriz nedeniyle bir aşama kat edildiği yok, bu duruyor, bir. İkincisi: Rusya'nın enerji kaynağına alternatif enerji kaynağı arayışı içerisinde Avrupa Birliği. Yani Avrupa Birliği enerji kaynaklarını çeşitlendirme yoluna gidiyor. Dolayısıyla, Hazar bölgesinde özellikle bizim, Bakü dâhil, Azerbaycan dâhil; Türkmenistan gazı dâhil, Rusya'ya alternatif olarak alabilmenin çabası içerisinde. Şimdi, Rusya'nın elinde bir gaz var. Bu gaz doğal olarak Ukrayna'dan geçmesi gerekirken iki kere yaşanan, 2002 ve 2009'da sanıyorum yaşanan, krizler nedeniyle Doğu Avrupa'ya Ukrayna üzerinden giden Rusya gazı ulaşmadı. Özellikle Romanya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ama bir taraftan da Almanya, Avrupa Birliği içerisinde bir ortak enerji politikası olmadığı için, tarımda var ama enerjide yok, Almanya Rusya'yla birlikte kuzeyden Baltık'tan bir boru hattıyla enerjisini Almanya'ya kadar getirdi, oradan aşağıya dağıtacak. Yani Rusya elindeki gazla mümkün olduğu kadar bütün Avrupa'nın ihtiyacını karşılayayım, Avrupa da benden alsın istiyor, Avrupa da diyor ki: "Ben elimdeki enerji kaynaklarını çeşitlendirmek istiyorum." Nabucco bu çeşitlendirmenin bir adıdır. Yani bugün Rusya eğer Ukrayna'dan göndermeyip de güney akımdan gönderiyorum derse -ki kuzey akımdan da gönderiyor- bu mevcut Rusya gazının Avrupa tarafından tamamen alınacağı ve alınmak zorunda olduğu anlamına gelmez. Dolayısıyla, güney akım birbirinin alternatifi midir, rakibi midir bu gözle bakarsak çevremizdeki transit bir ülke olma pozisyonu konusunda etkinliğimizi kaybederiz. Nitekim, biz güney akımda da kendi münhasır ekonomik zonumuzdan geçmesi konusunda da bir anlaşma yaptık. Yani bana göre güney akım olursa Nabucco faaliyetini kaybeder gibi bir anlayış, yaklaşım geçerli olmayan bir yaklaşım. Biraz önce de söylediğim gibi bunlar genelde Hazar bölgesi, Irak ve yapılabılırsa Araplardan gelebilecek bir doğal gaz boru hattı ve aynı zamanda da Katar veyahut da körfezdeki diğer doğal gaz hatlarının Nabucco'ya bağlanmasıyla bu farklı bir alternatif olacak. Dolayısıyla, güney akımın faaliyete geçmesi Nabucco açısından çok bir risk teşkil edeceğini sanmıyorum.

Teşekkür ederim.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Yani kusura bakmayın, konuşmam lazım, satışma var.

BAŞKAN – Satışma yok Sayın Oğan.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Yani konuşmam lazım, satışma değil.

BAŞKAN – Son olarak size sözü vereyim, sonra...

SİNAN OĞAN (İğdır) – Sayın Başkanım, biliyorum, gündemimizde çok mesele var, diğer komisyonlara göre de bir hayli ilerdeyiz ama mesele önemli bir mesele, mesele iyi bildiğimiz de bir mesele, üzerinde benim yıllardır çalıştığım bir mesele. Nabucco nedir, nereden geçer gayet iyi

biliyoruz, Ukrayna'da hangi sorunlar oldu bunları gayet iyi biliyoruz. Güney akım farklı bir projedir. Güney akım, Rusya'nın Nabucco'nun önünü kesmek için ciddi bir şekilde üzerinde durduğu bir projedir. Basın önünde Sayın Putin demiştir ki: "Bunlar birbirine alternatiftir." Sayın Başbakan da demiştir ki: "Hayır, değildir." Bu tartışmaları herhâlde unutmadık. Dolayısıyla, bunlar birbirine alternatiftir. Eğer ki güney akım Nabucco'dan önce gerçekleşirse Azerbaycan gazını artık biz Nabucco'ya alamayız, Türkmen gazını Nabucco'ya alamayız. Yarın öbür gün Türkmenistan'da çok ciddi rezervler ortaya çıktı. Daha geçen hafta büyük bir rezerv ortaya çıktı. Bunların hepsi Rusya'ya mecbur kalır. Bizim devlet politikamız bu mudur, yani oradaki Türk cumhuriyetlerini Rusya'ya mecbur kılmak mıdır? Böyle bir anlayış olabilir mi Allah aşkına? Güney akımın ruhunu anlamamışız biz o zaman. Ortada bizim bir enerji tercihi yanlışlığımız var. Biz burada güney akımı kendi ekonomik bölgemizden geçirerek Türk cumhuriyetlerini Rusya'ya mecbur kılıyoruz, mesele budur. Diyebilirsiniz ki: "Nabucco'ya biz Irak'tan gaz bulacağız, Katar'dan, şuradan, buradan." O ayrı bir mesele ama bizim Türk cumhuriyetlerinin gazını Rusya'ya mecbur kılmadan getirebilecek bu hat üzerinde ciddi bir şekilde durmamız lazım.

ALİ RIZA ALABOYUN (Aksaray) – Benim söylemek istediğim şu...

Müsaade eder misiniz efendim, yanlış anlaşılma var.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Alaboyun.

ALİ RIZA ALABOYUN (Aksaray) – Rusya'nın doğal gazına Nabucco bir alternatiftir. Rusya bu doğal gazını mavi akımdan gönderir, Ukrayna üzerinden gönderir, Baltık üzerinden gönderebilir, bu farklı bir şey. Yalnız, bugün Kazakistan veyahut da Türkmenistan'ın gazını zaten Rusya alıyor, oradan gönderiyor. Bugün sattığı gazların büyük bir çoğunluğu oradan aldığı gazlar. Bunlar bilinmeyen bir şey değil fakat Hazar'ın statüsü nedeniyle, bugün transhazar gaz paylarının bir türlü faaliyete geçmesi mümkün de gözüküyor çok yakın vadede. Sayın Cumhurbaşkanımız, bildiğim kadarıyla, çok çaba sarf etti geçmiş yıllarda, birkaç yıl önce. Dolayısıyla, mavi akımın Nabucco'yu çok etkilemesi bana göre mümkün değil. Biraz da işin içerisindeyim, kusura bakmayın Sayın Oğan. Şimdi, şu var: Nabucco'nun 6 ortağından biri biziz ve eşit ortağız biz. Yani biz yüzde 17 civarında bir hissemiz varsa geriye kalanın yüzde 83'ü zaten Avrupa Birliği üyeleri tarafından konulan bir sermaye. Yani "Biz, mavi akım geldi, buradan vazgeçiyoruz." deme gibi bir şanları da yok zaten proje de belli bir aşamaya geldi.

BAŞKAN - Sayın Enerji Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, buyurun.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SEFA SADIK AYTEKİN – Sayın Başkanım, sayın büyükelçimiz de birazdan ayrıntılı bilgi verecektir.

Sayın milletvekilime tamamen katılıyorum. Evet, güney akım ve Nabucco ticari olarak rakip projelerdir fakat Avrupa'nın ihtiyacı nedeniyle uzun vadede bunların hepsi stratejik ve hayata geçmesi

oldukça muhtemel geçmesi gereken projelerdir. Türkiye, Avrupa Birliğiyle olan önemli ilişkileri var, Rusya'yla da önemli enerji birlikteliği var. Bu noktada, ülkemizin genel politikası, ülkemiz her türlü enerjide önemli bir merkez olmak hedefiyle her türlü transit projeye olumlu yaklaşmaktadır fakat sayın milletvekilimin ortaya koyduğu tehdidi aslında biz dün imzaladığımız hükümetler arası anlaşmayla, konuşmamın başında da söylediğim gibi, önceliklerde istediğimiz adımı atmış olduk. Şahdeniz-2 fazının hükümetler arası anlaşmasıyla biz bu önceliği ülkemiz lehine ve Nabucco lehine gerçekleştirdiğimizi düşünüyoruz.

Nabucco konusunda yapılan çalışmalarda şu ana kadar yapılması gereken tüm anlaşmalar imzalandı, gerçekleştirildi, en son haziran ayında Kayseri'de proje destek anlaşması imzalandı. Nabucco'ya gaz temini noktasında konsorsiyum, Şahdeniz konsorsiyumuyla görüşmelerini yürütmekte. Bu noktada, bazı minimum noktalar ortaya koymakta. Biz, Bakanlık olarak Nabucco Projesini desteklemekteyiz ve projenin açılımı noktasında önemli çalışmalar yürütmekteyiz. Yani aralık ayının sonunda da Şahdeniz-2 konsorsiyumu teklifleri topladı muhtemel tüketicilerden, Nabucco da teklifini verdi. Bu gerçekleşecek ama dün imzalanan anlaşmayla Nabucco lehine Türkiye önemli bir öncelikle yaptı diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Sayın Gücük, siz söz almak istiyorsunuz.

Buyurun.

DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ MEHMET GÜCÜK – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

İzninizle çok kısa olarak sayın komisyon üyelerinin zihnindeki resmi netleştirecek ifadelerle yetinerek bazı noktaları dikkatinize getirmek istiyorum.

Türkiye olarak biz enerji projelerini değerlendirirken özellikle bu doğal gaz ve petrol boru hatları konusunda iki temel noktayı ön planda bulunduruyoruz. Birincisi, Türkiye'nin kendi enerji arzı güvenliği. Yani münhasıran herhangi bir projenin Türkiye'nin –önce kendimiz- enerji arzı güvenliğine yapacağı katkı. İkincisi, bu projelerde Avrupa'nın dördüncü ana arteri olma hedefine söz konusu projenin ne ölçüde katkı yapacağı. Yani bugün Avrupa'nın Rusya, Norveç ve Cezayir olmak üzere üç arteri var, Türkiye'nin dördüncü arter olması konumuna gelmesinde ne ölçüde katkıda bulunacaktır bu proje, yaklaşımımız budur.

Nabucco ile güney akımı karşılaştırdığımızda en azından kısa vadede gerçekleştirilebilme olasılıklarını nazarıtibara aldığımızda talip oldukları kaynaklar itibarıyla bu projelerin esasen rakip projeler olduğuna kuşku bulunmamaktadır. Netice itibarıyla, burada Azerbaycan gazı ilk planda düşünülüyor, Türkmen gazı keza burada çok önemli, bunun dâhil edilmesi. Tabii, diğer alternatifler olarak zikredilen az önce değinildi, Katar veya Irak. Şimdi, tabii, Katar gazıyla ilgili öncelikle Suudi geçiş sorununun, Suudilerin izninin sağlanması. Onun dışında, Irak'ta henüz hidrokarbon yasasıyla

ilgili olarak merkezî hükûmet ile kuzey Irak'taki yerel yönetim arasındaki anlaşmazlığın, uzlaşmazlığın devam ediyor olması... Yani bunlar kısa vadede olacak gibi görünmüyor, orta vadede de yine şüphe götürür bir mahiyet arz ediyor. O yüzden, bir de şey var tabii, yani "Irak gazı" dediğimizde diğer kaynaklardan farklı olarak ülkemizin hemen yanı başında, özellikle kuzey Irak'tan bahsediyorsak Türkiye'nin öncelikle, az önce değindiğim, kendi enerji arzı güvenliği bakımından ön planda değerlendirilmesi belki farklı bir kompleks içerisinde değerlendirilmesi gereken bir kaynak olarak bunu stratejik anlamda biz Dışişleri Bakanlığı olarak mütalaa ediyoruz ve bu çerçevede kısa vadede gösterilen çabalara baktığımızda da bir anlamda güney akımla Nabucco'nun birbirine rakip projeler olduğu gerçeğinin nesnel koşullar çerçevesinde kabul edilmesi gerektiğini keza o görüşü paylaşıyoruz.

Nabucco için konuşmak gerekirse: Nabucco'yu bir millî proje olarak algılamak çok doğru olmaz diye düşünüyorum çünkü Nabucco Türkiye'nin hissedarı olduğu, altıda 1 hissesine sahip olduğu bir projedir, boru hattı da böyledir, netice itibarıyla içinden geçecek gaz da böyledir. Türkiye aslında bu proje için bugüne kadar... Bu aslında temelde bir Avrupa Birliği projesidir, doğrudan Avrupa Birliğinin enerji güzergâhının yanı sıra kaynaklarını da çeşitlendirecek bir projedir. Yani güney akım sadece güzergâhı çeşitlendiriyor ama kaynağı çeşitlendirmiyor ama Nabucco hem kaynağı hem güzergâhı çeşitlendiriyor. O açıdan da zaten Avrupa Birliği için öncelikli olduğu ifade ediliyor. Yalnız burada gözden kaçırılmaması gereken bir nokta var: Türkiye haricinde Nabucco'ya taraf olan ülkeler aynı zamanda güney akımın da bire bir tarafları konumunda. Yani burada da Avrupa Birliği bakımından bir samimiyet testini nazarıtibara almak durumundayız. İkincisi: Tabiatıyla Nabucco Projesinde bugüne kadar Avrupa Birliği projesi olmasına rağmen, samimiyetle çaba gösteren tek ülkenin, tarafın Türkiye olduğunu görüyoruz. Nabucco'da bugüne kadar gelinmiş olan iki aşama var: Bir tanesi, hükûmetler arası anlaşma -imzalamış olanların ki- bir tanesi de proje destek anlaşması. İkisi de bunların Türkiye'de imzalandı ve Türkiye'nin ciddi katkılarıyla imzalandı. Yani bu aşamada Avrupa Birliğinin samimi çaba göstererek özellikle gaz tedariki, kaynakların garanti altına alınması konusunda artık elini taşın altına koymuş olması gerektiğini söylemek yanlış olmaz. Biz bu konuya bu açıdan yaklaşıyoruz. Dün imzalanan Azerbaycan'la doğal gaz anlaşması belki Nabucco'ya bu bakımdan itici güç olabilecektir. Netice itibarıyla, bu Azerbaycan gazı Nabucco'dan da geçse, İtalya-Türkiye-Yunanistan enterkonnektöründen de geçse, Transadriyatik hattından da geçse bu Türkiye'den geçecek. Yani Türkiye belli bir tarife üzerinden transit konumu itibarıyla buradan belli bir geliri sağlayacak ama bunun adı ne olur...

SİNAN OĞAN (İğdır) – Gürcistan-Romanya hattı da devreye sokulmaya çalışılıyor.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ MEHMET GÜCÜK – Doğrudur Sayın Milletvekilim.

Tabii, bunların ayrıntısına girmiyorum fazla vaktinizi almamak için ama bunlar yani bizim buradaki temel mülahazalarımızdır. Ben sadece dikkatlerinizi ona arz etmek istedim.

Güney akılma ilgili inşaat iznine gelince: Güney akımla ilgili, Ruslar tabiatıyla üzerimize ciddi bir baskı uyguluyorlar son dönemde özellikle bu inşaat izninin verilmesi konusunda. Bizim tutumumuz, detaylı fizibilite çalışmaları tamamlanmadan ve güzergâh koordinatlarıyla belirlenmeden bu konunun tarafımızdan değerlendirilmeye alınamayacağı ve bu arada tabiatıyla Rusya Federasyonu'nun güney akıma olan ilgisini ve bu konudaki ısrarını anladığımızı ama bu meyanda bizim de Samsun-Ceyhan Projesine aynı derecede önem attığımızı vurguluyoruz. Yani bunu da Rus muhataplarımıza görüşmelerimizde her düzeyde, en üst düzey dâhil, açıkça ifade ediyoruz özellikle son dönemde bunun çok net bir biçimde ortaya konulduğunu burada Komisyon özelinde dikkatinize arz etmek isterim.

Bu Metsamor Santraliyle ilgili uluslararası planda tabii, yapılabilecekler konusuna değinmek gerekirse: Türkiye olarak maalesef biz Çevre Etki Değerlendirme Sözleşmesine, ESPOO Sözleşmesi'ne taraf değiliz. Neden değiliz? Bu sınır aşan sularla ilgili birtakım endişelerimiz nedeniyle, özellikle Suriye, Irak bağlamında bu sözleşmeye taraf olmaktan bugüne kadar imtina ettik. Tabii, bu sözleşmeye Ermenistan taraf, Azerbaycan da taraf. Şu anda Metsamor iki üniteden müteşekkil bir santral, biri çalışıyor, biri çalışmıyor. Biz ikisinin de çalıştırılmaması konusunda çaba gösteriyoruz. Bir de Ermenistan'ın yeni nükleer santral projesi var. Azerbaycan yeni nükleer santral projesine de karşı çıkıyor bu ESPOO Sözleşmesi çerçevesinde. Biz sözleşmeye taraf olmamıza rağmen, müdahil olma konusunda girişimlerde bulunduk Birleşmiş Milletler nezdinde ancak Ermenistan'ın, bu konuda taraf olmayan ülkelerin müdahil olamayacağı gerekçesini beyan etmesi nedeniyle ısrarlı olmamıza rağmen, pratikte bu mümkün olamadı. Bunu da dikkatlerinize arz ederim.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim.

Gerçekten çok yararlı bilgiler aldık. Bir ölçüde de zamanın elverdiği ölçüde görüşebildik. Öncelikle demin bahsi geçen doğal gaz kontratlarındaki al ya da öde hükmüne ilişkin bir bilgi notu şimdi dağıttık Meclis Başkanlığımıza sanıyorum gönderilmiş, bize örneği geldi, o yararlı olabilir zannediyorum.

Zaman maalesef gündemin bundan sonraki maddelerini görüşmeye el vermiyor, ikide de Genel Kurul var. Eğer Komisyon üyelerimiz uygun bulurlarsa bu gündemi aynen gelecek hafta toplantısına aktarıp gelecek haftayı da bir sonraya aktaralım istiyoruz.

Yalnız, gündemin 3'üncü maddesiyle ilgili olarak Dışişleri Bakanlığımızın bir maruzatı olduğunu şimdi öğrendim. Onu isterseniz dinleyelim, ondan sonra oturumu kapatalım.

Buyurun Sayın Gücük.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ MEHMET GÜCÜK –
Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Gündemin 4'üncü maddesinde Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Hükûmeti arasında gaz alanında iş birliği protokolü yer alıyor. Malumunuz, geçtiğimiz günler içerisinde Rusya Federasyonu'yla mevcut 1986 tarihli gaz alım sözleşmesi çerçevesinde batı hattından gaz alımıyla ilgili sözleşmeyi uzatmadık. Bu sözleşmede de o konuda hüküm var. O itibarla bu maddenin gündemden düşürülmesini arz ediyoruz.

OSMAN TANEY KORUTÜRK (İstanbul) – Onu soracaktım zaten.

BAŞKAN – Komisyonumuzca bir sakıncası yoksa bunu gündemden düşürelim, gelişmelere göre tekrar alırız.

Çok teşekkür ediyorum gerçekten yararlı bu toplantıya imkân verdiği için hem bürokrat arkadaşlarıma hem Komisyon üyelerine.

Gelecek çarşamba günü saat on birde bugünkü gündeme kaldığımız yerden devam etmek üzere toplantıyı kapatıyorum.

Teşekkür ederim.

Kapanma saati: 13.04